

Arbetsgruppspromemoria JSM 2003: 23b

Strategiarbetsgruppen för trädgårdsproduktion Slutrapport

Helsingfors 2003

Till Jord- och skogsbruksministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 7.8.2002 en arbetsgrupp med uppgift att uppgöra en framtidsstrategi för den finländska trädgårdsproduktionen. Arbetsgruppen skulle slutföra sitt arbete före den 30.6.2003, men gruppen beviljades tilläggstid fram till den 31.12.2003.

Jord- och skogsbruksministeriet förordnade överinspektör Birgitta Vainio-Mattila som ordförande för arbetsgruppen samt överinspektör Nina Kauhajärvi från Jord- och skogsbruksministeriet som vice ordförande. Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs trädgårdsombudsman Bo Linde från Svenska lantbruksproducenternas centralförbund rf, verksamhetsledare Ismo Ojala från Trädgårdsförbundet rf/Handelsträdgårdsförbundet rf, ombudsman Niko Pulli från Päivittäistavarakauppa ry, livsmedelsexpert Riitta Tainio från Finlands Konsumentförbund rf, verkställande direktör Timo Taulavuori från Inhemskas Trädgårdsprodukter rf samt trädgårdsombudsman Mika Virtanen från Jord- och skogsbruksproducenternas centralförbund MTK. Till arbetsgruppens sekreterare utsåg Jord- och skogsbruksministeriet överinspektör Veli-Pekka Reskola från Jord- och skogsbruksministeriet.

I arbetsgruppen, som sammanträdde sammanlagt 17 gånger, ingick följande experter: jordbruksöverinspektör Jarmo Salonen från Jord- och skogsbruksministeriet, professor Risto Tahvonen från Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi, odlingschef Elisa Tikanmäki från Saarioisten Säilyke Oy, verksamhetsledare Hannu Salo från Frukt- och Bärödlarnas förbund rf, verksamhetsledare Jyri Uimonen från Taimistoviljelijät ry.-Plantskoleodlarna rf, experten på ekologisk odling Mikko Rahtola från Trädgårdsförbundet rf, produktgruppsdirektör Jari Simolin från Kesko Livs samt överinspektör Tarja Haaranen och överinspektör Esa Hiiva från Jord- och skogsbruksministeriet.

Därtill hölls separata möten i anslutning till rådgivning och arbetskraft inom trädgårdsbranschen. Som rådgivningsexperter hördes utvecklingschef Terhi Taulavuori från ProAgria Maaseutukuskusten Liitto, utvecklingschef Irmelin Nyman från ProAgria Svenska Lantbrukssällskapens Förbund, specialkonsulenten inom grönsaksproduktion Tom Murman från Handelsträdgårdsförbundet rf, trädgårdskonsulent Tytti Muuronen från ProAgria Etelä-Savon Maaseutukeskus samt utvecklingschef Katarina Lassheikki från Trädgårdsförbundet rf. Som experter på arbetskraftssektorn hördes arbetsvillkorssekreterare Sirpa Save från Trä- och specialbranschernas förbund och verkställande direktör Veli-Matti Rekola från Landsbygdens Arbetsgivarförbund.

I december år 2002 arrangerade arbetsgruppen ett öppet seminarium på temat "Trädgårdsproduktionens framtid i Finland" för experter och företagare inom trädgårdsbranschen. Seminariet leddes av verkställande direktör Pekka Metsola från Trädgårdsförbundet rf och professor Risto Tahvonen från Forskningscentralen för jordbruk och livsmedels ekonomi. På Jord- och skogsbruksministeriets webbsidor öppnades ett diskussionsforum gällande trädgårdsstrategin.

Arbetsgruppen begränsade sin betraktelse av trädgårdsbranschen så, att planteringarna och produktionen av matpotatis lämnades utanför. För anläggning av grönområden utarbetas en egen strategi under ledning av Miljöministeriet.

Arbetsgruppen överlämnar härmed vördsamt sin arbetsrapport till Jord- och skogsbruksministeriet.

Helsingfors 5 december 2003

Birgitta Vainio-Mattila

Niina Kauhajärvi

Bo Linde

Ismo Ojala

Niko Pulli

Riitta Tainio

Timo Taulavuori

Mika Virtanen

Veli-Pekka Reskola

SAMMANDRAG

Trädgårdsnäringen har genomgått stora förändringar under de år som Finland har varit medlem i EU. Antalet trädgårdsföretag har minskat med nästan en fjärdedel, men samtidigt har frilandsodlingarna och växthusföretagen blivit större. Trädgårdsbranschens totalproduktion har hållits på ungefär samma nivå under EU-medlemskapet, medan produktionen mätt i marknadspris klart har ökat sedan Finlands första år som medlem i EU.

Efter anslutningen till EU har trädgårdsnäringens relativa betydelse i förhållande till övrigt jordbruk ökat. Trenden väntas fortgå även framöver. Trädgårdsnäringens andel av lantbruksproduktionen, utan stöd, har vuxit och trenden väntas fortgå. Försäljningsintäkterna från trädgårdsproduktionen uppgår idag till samma belopp som försäljningsintäkterna från hela den övriga växtodlingssektorn.

Trädgårdsprodukternas fortsatta höga inhemska marknadsandel under EU-medlemskapet är positivt. De finländska konsumenterna köper gärna varor som är producerade i Finland. Snittlönsamheten bland trädgårdsföretagen är dock svag, vilket har lett till att framtidsinvesteringarna är otillräckliga. Trots tillgängliga investeringsstöd har företagens produktionsmedel blivit äldre under EU-medlemskapet.

Arbetsgruppen betraktade trädgårdsbranschens utvecklingsutsikter under de följande tio åren. Arbetsgruppen ansåg det inte vara realistiskt att skåda längre in i framtiden, eftersom även en tioårsprognos är svår att göra.

Vid sin betraktelse av trädgårdsbranschens inriktningar konstaterade arbetsgruppen att den nuvarande utvecklingen inom branschen leder till smalare produktion och försvagad sysselsättning. Arbetsgruppen bedömer dock att utvecklingen inom branschen kan styras med statliga och företagsmässiga åtgärder. Fortsatt behärskad och positiv utveckling inom näringen förutsätter att konsumenterna även framöver vill ha inhemska trädgårdsprodukter och att producenterna förmår öka och diversifiera sitt utbud enligt efterfrågan. Branschens positiva utveckling förutsätter vidare att de stödjande funktionerna, såsom utbildning, forskning och rådgivning, ges tillräckliga resurser för att kunna fungera adekvat. Stödfunktionerna borde utvecklas i sådan riktning att de förmår stöda kvalitativ och lönsam trädgårdsproduktion och därmed förbundna investeringar utan att inverka negativt på konkurrensen.

Arbetsgruppen definierade fyra mål- och åtgärdsområden för tryggnad av den finländska trädgårdsproduktionens framtida konkurrenskraft och ovan nämnda positiva utveckling:

- 1) stimulans av marknads- och konsumentinriktad verksamhet inom trädgårdsbranschen**
- 2) stimulerande stödpolitik och kostnadskontroll**
- 3) tryggnad av trädgårdsbranschens stödresurser**
- 4) harmonisering av miljö- och trädgårdspolitiken**

Ifråga om stimulansen av marknads- och konsumentinriktad verksamhet fäste arbetsgruppen särskild vikt vid genomgående kvalitetstänkande hos hela trädgårdskedjan och vid upprätthållandet och diversifieringen av sortimentet. Tillgången på grönsaker är viktig även med tanke på folkhälsan. För att säkra den inhemska marknadsandelen bör handeln fortlöpande erbjuda kunderna ett brett och kvalitativt sortiment av inhemska produkter. Sortimentet bör motsvara efterfrågan. Genom att utveckla samarbetet mellan producenterna kan man underlätta och effektivera leveransen av inhemska produkter till handeln. I framtiden önskar sig handeln central upphandling från så få leverantörer som möjligt.

Målet med stimulerande stödpolitik är att även framöver kunna erbjuda ägarföretagarna sådant utkomst- och strukturstöd som stärker trädgårdsbranschens konkurrenskraft. Stöden bör inriktas på aktiva företag och företag som utvecklas. Stödpolitiken, som bör vara långsiktig och konsekvent, bör utformas rättvist med tanke på företagarna i olika delar av landet. Arbetsgruppen föreslår att utkomststödet fortsätter i sin nuvarande form och att stödstorleken i princip bör vara densamma i hela landet. För att försäkra sig om rätt inriktning bör effekten av utkomststödet bedömas regelbundet. Även strukturstödet, som bör vara så långsiktigt som möjligt, bör effektueras på lika villkor i hela landet. Ifråga om lönsamheten inom trädgårdsbranschen intar energibeskattningen, mervärdesskattesatsen och de arbetsrelaterade kostnaderna en nyckelposition. Ifråga om produktionsmedlen är arbetsgruppen särskilt bekymrad över det allt smalare sortimentet av bekämpningsmedel.

Utvecklingen inom trädgårdsbranschen stöds av forskningen på området, av den specialiserade trädgårdsrådgivningen, av det projektrelaterade utvecklingsarbetet samt av utbildningen av yrkeskunnig arbetskraft. Trädgårdsbranschen behöver biologisk, ekonomisk och produktionsinriktad forskning. De begränsade forskningsresurserna bör inriktas på centrala odlingsväxter och problemställningar. Resultaten bör gå att tillämpa på den inhemska produktionen inom rimlig tid.

Specialiseringen bland trädgårdsföretagarna och deras ökande yrkeskunskap medför stora utmaningar för rådgivare och konsulenter, vars antal bör anpassas till den specialisering som sker i producentledet. Expertorganisationerna bör satsa på utvecklingen av personalens yrkeskunskaper, både genom utbildning och genom intensifiering av de internationella kontakterna.

Utbildningen inom trädgårdsbranschen bör utvecklas så, att man uppnår balans mellan grundutbildningen och behovet av arbetskraft. Det finns behov av ett utbildningsinriktat expert- och myndighetsorgan, vars uppgift skulle vara att följa med den riksomfattande nivån hos trädgårdsutbildningen och att avge rekommendationer beträffande utbildningens omfattning, innehåll och resursfördelning. Satsningen på trädgårdsbranschens riksomfattande och regionala utvecklingsprojekt bör öka.

Miljöstyrningen av trädgårdsbranschen sker inom ramen för den ordinarie lagstiftningen. Arbetsgruppen anser att ändringar i miljölagstiftningen som påverkar trädgårdsproduktionen bör följa en sådan tidtabell att företagen hinner anpassa sig till dem. För att förbättra harmoniseringen av miljö- och trädgårdspolitikerna bör trädgårdsexperter beredas tillfälle att delta i miljölagstiftningsarbetet.

Beaktandet av miljöaspekterna inom trädgårdsproduktionen bör stimuleras av utbildning och rådgivning som realiserar i samarbete mellan jordbruks- och miljömyndigheterna och odlarförbunden.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	7
1.1 Tidigare strategiarbeten avseende trädgårdsbranschen.....	7
1.1.1 Trädgårdsnäringsens utvecklingsarbetsgrupps betänkande.....	7
1.1.2 Trädgårdspolitikens tyngdpunktsområden och åtgärdsförslag till staten	7
1.2 Jordbrukets strategiprojekt och riktlinjerna för trädgårdsbranschen.....	8
1.2.1 Behandlingen av trädgårdsbranschen i jordbrukets strategiprojekt	9
1.3 Övriga strategiarbeten inom närbelägna branscher	10
2. Den finländska trädgårdsproduktionens nuläge	10
2.1 Allmän betraktelse av näringen och dess verksamhetsmiljö	10
2.2 Läget inom olika produktionssegment	13
2.2.1 Frilandsgrönsaker och svamp	13
2.2.2 Bär och frukt	15
2.2.3 Växthusproduktion.....	17
2.2.4 Plantskoleproduktion.....	19
2.3 Trädgårdspolitik	20
2.3.1 EU:s gemensamma organisation av marknaden.....	20
2.3.2 Stödpolitik	21
2.3.3 Företagarsamarbete	23
2.3.4 Avsättningsstimulans	24
2.3.5 Kvalitetsarbete	25
2.4 Utveckling av trädgårdsbranschen.....	26
2.4.1 Forskning	26
2.4.2 Utbildning	28
2.4.3 Rådgivning	29
2.4.4 Arbetskraft.....	31
3. Utvecklingsutsikter.....	32
3.1 Internationell utveckling	32
3.1.1 EU:s gemensamma jordbrukspolitik.....	32
3.1.2 Världshandelsorganisationen (WTO)	33
3.1.3 EU:s utvidgning.....	34
3.2 Allmänna utvecklingstrender med inverkan på trädgårdsbranschen.....	36
3.3 Trädgårdssektorns utvecklingsutsikter	37
3.3.1 Ätbara trädgårdsprodukter	37
3.3.2 Prydnadsväxter och plantskoleprodukter	38
4. Alternativa framtida utvecklingsriktningar	39
4.1 Positiv utveckling	39
4.2 Negativ utveckling	40
5. Målsättning och åtgärdsförslag.....	40
5.1 Stimulans av marknads- och konsumentinriktad verksamhet inom trädgårdsbranschen.....	42
5.1.1 Kvalitetsarbete inom produktion och distribution.....	42
5.1.2 Upprätthållande och diversifiering av trädgårdsproduktsortimentet.....	43
5.2 Stimulerande stödpolitik och kostnadskontroll.....	45
5.2.1 Utkomststöd.....	45
5.2.2 Strukturstöd	46
5.2.3 Kostnadsfaktorer	47
5.3 Tryggheten av trädgårdsbranschens stödresurser	49
5.4 Harmonisering av miljö- och trädgårdspolitikerna	51
5.5 Åtgärdssammandrag och realiseringsuppföljning	52

1. Bakgrund

Vid utvecklingsplaneringen av trädgårdssektorn bör flera specialfrågor som avviker från annan primärproduktion beaktas. Därför är det befogat att betrakta de politiska riktlinjer som gäller utvecklingen av trädgårdssektorn som en egen helhet och inte enbart som en del av jordbrukssektorn. Avsikten med arbetsgruppens betänkande är att betrakta trädgårdsbranschens nuläge och utifrån detta avge rekommendationer för hur den politik som styr trädgårdsbranschen skall utformas i framtiden.

1.1 Tidigare strategiarbeten avseende trädgårdsbranschen

På 1990-talet sammanställdes två arbetsgruppspromemorior avseende utvecklingen av trädgårdsbranschen: Puutarhaelinkeinoon kehittämistyöryhmän mietintö (*Trädgårdsnäringens utvecklingsarbetsgrupps betänkande*) år 1992 och Tyngdpunktsområden i trädgårdspolitiken och förslag för staten till åtgärder 1997.

1.1.1 Trädgårdsnäringens utvecklingsarbetsgrupps betänkande

Puutarhaelinkeinoon kehittämistyöryhmä (*Trädgårdsnäringens utvecklingsarbetsgrupp*), som tillsattes av jordbruksstyrelsen, arbetade under en tid då Finlands inträde i EU fortfarande var en öppen fråga. Förändringarna i näringens verksamhetsbetingelser bedömdes utgående från två möjliga scenarier: antingen skulle den dåvarande licensieringen ersättas med tullar eller så skulle importskyddet småningom helt försvinna inom ramen för EU.

Arbetsgruppen ansåg att inträdet i EU skulle inverka negativt på den finländska trädgårdsodlingens utveckling. Arbetsgruppen ansåg även att tarifieringen skulle inverka negativt. Man kunde inte visa att någon part kunde dra märkbar nytta av fri import av trädgårdsprodukter.

Arbetsgruppens åtgärdsförslag gällde importsystemet, stödpolitiken, finansieringen, inkomstbeskattningen, växtskydds- och bekämpningsmedelslagstiftningen, omsättningsbeskattningen, avsättningsstimulansen och arbetskraftskostnaderna. Arbetsgruppen uttalade även sin åsikt om olika stödåtgärder för trädgårdsproduktionen, såsom rådgivning, forskning, utbildning och export.¹

1.1.2 Trädgårdspolitiken tyngdpunktsområden och åtgärdsförslag till staten

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte år 1995 en arbetsgrupp som hade till uppgift att utreda EU-stödets och de nationella stödets betydelse för trädgårdsproduktionen samt utvecklingstrenderna inom trädgårdsmarknaden, trädgårdsproduktionen och produktionsstrukturen.

Arbetsgruppen framlade över 30 åtgärdsförslag till statsmakten och delvis till organisationerna inom branschen. Det viktigaste ansågs vara att stöden till

¹ Puutarhaelinkeinoon kehittämistyöryhmän mietintö (*Trädgårdsnäringens utvecklingsarbetsgrupps betänkande*). Jordbruksstyrelsen 1992

trädgårdsproduktionen bör ligga på sådan nivå att de säkrar ekonomiskt lönsam trädgårdsproduktion och därigenom tillräcklig tillgång på inhemska trädgårdsprodukter.

Vid sidan av sina förslag ifråga om olika stöd föreslog arbetsgruppen åtgärder gällande bland annat lättnader i energi- och mervärdesbeskattningen av trädgårdsbranschen, införandet av kvalitetssystem i trädgårdsföretag, utveckling av branschens statistikföring samt tryggheten av tillgången på säsongarbetskraft. Enligt arbetsgruppen borde trädgårdsproduktionens omfattning och betydelse beaktas vid beviljandet av medel för forskning och rådgivning. Arbetsgruppen föreslog även ett utarbetande av produkt- och produktgrupprelaterade strategier inom trädgårdsproduktionens olika sektorer, i samarbete mellan odlare, handel och industri.

Flera av arbetsgruppens åtgärdsförslag är fortfarande aktuella. Ifråga om en del av förslagen har följdåtgärder vidtagits. Enheten för ekonomisk forskning vid Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi utredde harmoniseringen av trädgårdsstatistiken. Trädgårdsodlarförbunden finns representerade i den kvalitetsstrategigrupp som behandlar den finländska livsmedelsekonomin och för jordgubbsodlingen har en produktrelaterad strategi utarbetats.

Stödet till trädgårdsproduktionen och därtill relaterade frågor har diskuterats upprepade gånger efter att betänkandet blev färdigt. Fortfarande gäller målsättningen att Finland bör skaffa sig tillräckliga fullmakter för kompensation av den konkurrensbegränsning som följer av landets klimatförhållanden och att stöden bör vara så enhetliga som möjligt i hela landet.²

1.2 Jordbrukets strategiprojekt och riktlinjerna för trädgårdsbranschen

Jord- och skogsbruksministeriet inledde i juni år 2000 ett jordbruksstrategiprojekt för att under åren 2000-2010 utarbeta en strategi för utveckling av EU:s gemensamma jordbrukspolitik och jordbrukets nationella funktioner. Arbetet slutfördes i oktober år 2001.³

Strategiprojektet uppställde sex nationella mål, vilka strävar efter att bevara konkurrenskraften hos den finländska jordbruks- och trädgårdsnäringsen samt att gynna en levande landsbygd. Avsikten med de uppställda målen är att säkra att den finländska jordbruks- och trädgårdsnäringsen även i framtiden kan förse konsumenterna med trygga, högklassiga och mångsidiga produkter samt leva upp till samhällets övriga förväntningar på jordbruket.

För innevarande decennium uppställde jordbruksstrategiprojektet följande nationella mål för det finländska jordbruket: 1) stärkt konsumentinriktad verksamhet inom hela livsmedelskedjan, 2) tryggheten av jordbrukets lönsamhet och verksamhetsmöjligheter, 3) utveckling av EU:s jordbrukspolitik i jämlikare samt socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar riktning, 4) effektivisering av

² Tyngdpunktsområden i trädgårdspolitiken och förslag för staten till åtgärder, Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgruppspromemoria 1997:24

³ Jordbrukets strategiprojekt. Ledningsgruppens slutrapport. Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgruppspromemoria 2001:16

samverkan mellan jordbruks- och landsbygdspolitiken, 5) förbättring av jordbruksstrukturen och 6) effektivisering av marknadsfunktionen.

Till det finländska jordbrukets starka sidor hör produkternas och produktionsinsatsernas höga kvalitet samt de etiska produktionsmetoderna. Den finländska odlingsmarken och luften är rena och produktionsdjurens hälsotillstånd är gott. Strategin betonar vikten av att även i framtiden kunna säkra att vår jordbruks- och livsmedelssektor kan erbjuda högklassiga och trygga livsmedel. Landets högklassiga livsmedelshygien får inte försämrans på grund av EU-lagstiftningen. Därtill är det viktigt att säkra tillgången på inhemska råvaror till vår livsmedelsindustri.

1.2.1 Behandlingen av trädgårdsbranschen i jordbrukets strategiprojekt

Jordbrukets strategiprojekt påpekar att trädgårdsproduktionen spelar en viktig nationell roll för Finland, eftersom den är betydande och högklassig och eftersom efterfrågan på inhemska trädgårdsprodukter är stor.

Konkurrensen inom trädgårdsbranschen har skärpts efter inträdet i EU och kommer ytterligare att skärpas, eftersom utbudet på den inre marknaden ökar till följd av bland annat utvidgningen av unionen, avlyftandet av exportstöden och ökad import. Finlands ställning på den europeiska marknaden försvåras av de ökande arbetskraftskostnaderna och av de sjunkande produktpriserna. Stöden till trädgårdsproduktionen fyller en viktig funktion när det gäller producenternas utkomst.

De mindre trädgårdsproducenterna, som vänder sig till de lokala marknaderna, kommer att kunna behålla sin ställning. Många företag investerar och satsar på kvalitetssystem och nya odlingsmetoder, vilket innebär att deras produkter kan konkurrera med de importerade varorna. Efterbehandling av skörden samt vidareförädling av produkterna och tillverkning av halvfabrikat ingår i dessa företags strategi, liksom samarbetet med handeln och gemensamma marknadsundersökningar. Slutproduktens kvalitet blir en allt viktigare konkurrensfaktor. Bristen på utbildad arbetskraft och på säsongarbetskraft är ett dilemma för företagen inom branschen.

Deltagandet i producentsammanslutningar för marknadsföring är lågt i Finland. Endast omkring tio procent av den inhemska frukt- och grönsaksproduktionen säljs via producentsammanslutningar för marknadsföring. Medlemmarna i producentsammanslutningar för marknadsföring har vissa fördelar, däribland bättre förhandlingsläge på marknaden och större möjligheter att komma i åtnjutande av vissa offentliga stöd som styrs via organisationerna.

Målet bör vara att göra producentsammanslutningar för marknadsföring attraktiva för producenterna och att styra en allt större del av produktionen till systemet. Systemet fungerar på frivillig bas och en del av producenterna vill fortsätta att sköta sin marknadsföring och försäljning själv.

1.3 Övriga strategiarbeten inom närbelägna branscher

Jord- och skogsbruksministeriet har under de senaste åren utarbetat flera strategier och utvecklingsplaner som antingen berör trädgårdsbranschen direkt eller som tangerar sektorn. Bland dessa kan nämnas Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi (2001), Maa- ja metsätalousministeriön bio- ja geeniteknikkastrategia (2000) (*Jord- och skogsbruksministeriets bio- och genteknikstrategi (2000)*), Ehdotus luonnonmukaisen elintarviketuotannon kehittämistä (2001) (*Förslag till utveckling av naturenlig livsmedelsproduktion (2001)*), Maatalous- ja elintarviketutkimus 2002- 2006 (2001) (*Jordbruks- och livsmedelsforskning 2002-2006 (2001)*), Puutarhataloudessa käytettävien torjunta-aineiden tarvetta ja saatavuutta selvittävän työryhmän mietintö (1998) (*Betänkandet från den arbetsgrupp som behandlar behovet av och tillgången till bekämpningsmedel för trädgårdsnäringen (1998)*), Kvalitetsstrategi och kvalitetsmål för livsmedelshushållningen i Finland (1999) och Suomen kansallinen kasvigeenivaraojjelma (2003) (*Finlands nationella program för växternas genförråd (2003)*). Arbetsgruppsrapporterna kan läsas på Jord- och skogsbruksministeriets webbsidor.⁴

2. Den finländska trädgårdsproduktionens nuläge

2.1 Allmän betraktelse av näringen och dess verksamhetsmiljö

Trädgårdsnäringen har utvecklats snabbt under de senaste åren. Efter anslutningen till EU har trädgårdsnäringens relativa betydelse i förhållande till övrigt lantbruk ökat. Trenden väntas fortgå även framöver. Odlingsmetodernas utveckling har möjliggjort en konkurrenskraftig frilands- och växthusproduktion. Utvecklingen har gynnats av att de finländska konsumenterna vill ha inhemska produkter. De största förändringarna i produktionen har skett inom växthusproduktionen i och med att åretruntproduktionen blivit en viktig produktionsmetod samt inom frukt- och bärproduktionen, där utvecklingen av bevattningstekniken, programmeringen av skörden samt nya växtarter och -sorter medför strukturella produktionsförändringar. Man kan förvänta sig att produktionstekniken och därigenom hela produktionen och marknadsstrukturen kommer att genomgå nya, märkbara förändringar inom en snar framtid.

Trädgårdsföretagarnas medelålder stiger, liksom medelåldern bland jordbruksföretagarna i allmänhet. I den jordbrukarräkning som genomfördes år 2000 var medianåldern bland trädgårdsföretagarna 46 - 47 år. Cirka sex procent av företagarna var i pensionsåldern. År 2010 kommer andelen att uppgå till ungefär 20 %.

Den finländska mervärdesskatten på livsmedel är klart högre än medeltalet för EU-länderna. Mervärdesskatten på ätbara trädgårdsprodukter är nästan tre gånger högre än genomsnittet för EU-länderna medan prydnadsväxter mer-

⁴ Jord- och skogsbruksministeriets webbsidor: www.mmm.fi/julkaisut/tyoryhmamuistiot/index.html

värdesbeskattas dubbelt så högt som i EU i snitt.⁵ Mervärdesskattesatserna för trädgårdsprodukter i olika EU-länder återfinns i bilaga 1.

Beskattningen av den energi som används för växthusproduktion i Finland är hög i jämförelse med konkurrentländernas beskattning. Orsaken till detta är den särskilda beskattningen av växthusföretag i konkurrentländerna. En del av de finländska växthusföretagen betalar en nedsatt, så kallad industriskatt, på sin elenergi och en del av skatten på bränsle återbetalas till växthusföretagen.

Den finländska trädgårdsproduktionen som en del av produktionen inom EU

I den diskussion som förs inom EU föreslås ibland att jordbruks- och trädgårdsproduktionen borde koncentreras till områden som lämpar sig bäst för odling. Om trädgårdsproduktionen, som kräver mycket arbete och stora insatser, skulle förläggas till vissa mindre områden i Europa, skulle det medföra bland annat miljö- och arbetskraftsproblem för dessa områden. Vidare skulle en koncentrerad produktion medföra avsevärda ekonomiska problem och sysselsättningsproblem för de områden som går miste om sin odling.

Europeisk och global koncentrerad produktion skulle medföra betydande risker för varutillgången. Extrema väderleksförhållanden vintern 2002 i länder som exporterar vissa typer av vegetabilier ledde till brist på dessa grönsaker i hela Europa. Finland klarade sig bra tack vare den inhemska produktionen. Motsvarande situationer kan till och med leda till militära konflikter och miljökatastrofer. Det finns alltså all orsak att fortsätta trädgårdsproduktionen och trygga dess verksamhetsförutsättningar runt om i Europa, även i Finland. Denna princip finns antecknad i resolutionen från Europarådets möte i Luxemburg i december 1997.⁶

Miljö och naturförhållanden

Den finländska trädgårdsproduktionen vilar på ett stadigt ekologiskt och etiskt fundament som bygger på familjeodlingar. Produktionen sker på flera områden som är utspridda över landet. Produktionsenheterna är små i förhållande till de stora odlingarna i Europa. De miljörisker som sammanhänger med dessa stora, specialiserade odlingar utgör inget problem i Finland. Många av de mindre trädgårdsföretagen säljer sina produkter inom sitt närområde, vilket innebär att transportsträckorna är korta. Största delen av trädgårdsproduktionen går dock till tätorterna, där majoriteten av befolkningen bor och där butikerna är många. Detta har ökat transportsträckorna och medfört tilläggskostnader för de finländska producenterna.

Finlands nordliga läge och landets naturförhållanden försvårar trädgårdsproduktionen. I Finland idkas trädgårdsnäring under rätt extrema betingelser, jämfört med situationen i många andra europeiska länder.

Klimatet i Finland karakteriseras av långa och kalla vintrar, vilket medför att växtperioden är kort. Detta minskar den finländska trädgårdsodlingens konkur-

⁵ Kommissionens sammanställning av mervärdesskattesatserna i olika länder: kommissionens webbsidor http://europa.eu.int/eur-lex/ffi/com/pdf/2003/com2003_0397fi01.pdf

⁶ Webbadress: <http://europa.eu.int>: Resolution från Europarådets möte i Luxemburg, 1997

renskraft både ifråga om frilands- och växthusodlingar. Växtperioden i Finland börjar flera veckor senare och upphör betydligt tidigare än i Mellan- och Syd-europa. Skörden per odlingsareal är mindre i Finland än i andra europeiska länder och kostnaderna per producerad enhet är höga. Av klimatologiska orsaker måste växthusen och lagren byggas stadigt (värmeaggregat, värmeisolering, snöbärighet), vilket leder till högre byggkostnader. De produktionsrelaterade energikostnaderna, framförallt vid växthusodling, är betydligt högre än kostnaderna för motsvarande odling i Centraleuropa.

I Finland innebär lagringsbehovet i samband med frilandsodling av grönsaker och plantskoleproduktion ett problem. I många länder sker lagring enbart därför att man vill jämna ut utbudet, medan man i Finland måste lagra produkterna av klimatologiska orsaker. Skördetiden är relativt kort i Finland, eftersom skörden måste tas till vara innan marken fryser och snön faller. Lagringstiden är lång för många produkter och lagren måste hålla hög standard, vilket medför höga byggkostnader. Lagringstiden för plantskoleprodukter är speciellt lång, eftersom plantorna måste förvaras fram till följande växtperiod. Lagerutrymmena måste ofta värmas upp. Svinnet till följd av den långa lagringsperioden reducerar den avyttringsbara skörden.

Vegetabilernas hälsovärde

Den finländska produktionen håller hög kvalitet, speciellt då den mäts med inre mätare. Produkterna håller hög standard ifråga om trygghet, smak, näringsvärde och spårbarhet. Den inre kvaliteten gynnas av den stora ljusmängden under växtperioden, av de rena gödselmedlen och av den rena odlingsmarken. Andra faktorer som bidrar till produkternas höga kvalitet är den ringa användningen av bekämpningsmedel och odlarnas yrkesskicklighet.

Valtion ravitseumusneuvottelukunta (*Statens näringsdelegation*) fastställde år 2003 ett verksamhetsprogram som eftersträvar realisering av de nationella näringsrekommendationer som definierades år 1998. Rekommendationerna poängterar vegetabilernas betydelse i en mångsidig och omväxlande kost.⁷

Man känner till att vegetabilier minskar risken för att insjukna i vissa typer av cancersjukdomar, i hjärt- och kärlsjukdomar samt i andra sjukdomar av betydelse för folkhälsan.⁸ Man kan avsevärt minska den arbetsföra befolkningens sjukvårdskostnader och sjukfrånvarokostnader genom att öka det dagliga intaget av vegetabilier.

Konsumtionen av vegetabilier

Trots att konsumtionen av vegetabilier i Finland har ökat stadigt under det senaste decenniet, ligger den ändå under rekommenderad nivå. Enligt statistik från FAO (Food and Agricultural Organization of the United Nations) ligger finländarnas vegetabiliekonsumtion, trots att den har ökat, klart under konsumtionen i många andra länder. Tyskarna äter dagligen i medeltal 540 g vegeta-

⁷ Valtion ravitseumusneuvottelukunnan toimintaohjelma 2003 (*Statens näringsdelegations verksamhetsprogram 2003*). Jord- och skogsbruksministeriets webbsidor: www.mmm.fi/ravitseumusneuvottelukunta/Ravitsemussuosituksivu.htm

⁸ Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases. WHO Technical Report Series 916:2003.

bilier, italienarna 830 g och grekerna 1200 g. Finländarnas motsvarande intag ligger på cirka 350 g.⁹ FAO rekommenderar ett dagligt vegetabilieintag på över 400 g.¹⁰

Prydnadsväxter och grönområden

Den ökade användningen av prydnadsväxter och de välskötta grönområdena medför en bättre levnadsmiljö och gynnar välbefinnandet. Närmiljön tillmäts allt större betydelse, vilket avspeglas av det ökande antalet grönområden och det ökande trädgårdsintresset. Intresset för växter som planteras utomhus förutsätter att det finns växter på marknaden som lämpar sig för de krävande förhållandena i Finland.

2.2 Läget inom olika produktionssegment

2.2.1 Frilandsgrönsaker och svamp

Den sammanlagda odlingsarealen för frilandsgrönsaker uppgick år 2000 till cirka 8 934 ha, varav industrins kontraktsodlingar stod för ungefär 2 372 ha.

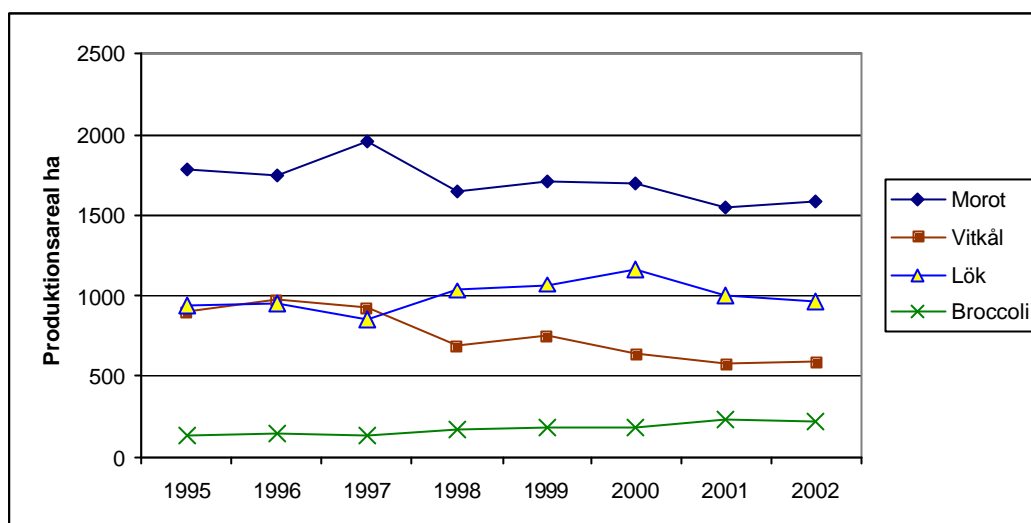
Den största färskproduktionen utgjordes av morot, som odlades på 1 223 ha och av lök, som odlades på 965 ha. Största delen av industrins kontraktsareal, nämligen cirka 1 080 ha, hyste trädgårdsärt. Den sammanlagda odlingsarealen för olika typer av kål, både i färskproduktion och för industrin, uppgick till cirka 1 350 ha. Odlingsarealen för frilandsgrönsaker har varierat från år till år beroende på sammansättningen av de odlade grönsakerna. Den totala odlingsarealen har dock minskat något under EU-medlemskapet (figur 1). Även totalproduktionen har minskat, men i mindre omfattning än odlingsarealen.¹¹

⁹ Webbsidor www.fao.org

¹⁰ Webbsidor www.fao.org

¹¹ Trädgårdsföretagsregister 2002, Jord- och skogsbruksministeriets informationstjänstcentrals publikationer 53/2003

(areal- och produktionsuppgifterna kommer från samma källa, om inte annat anges)

Figur 1. Utvecklingen av den sammanlagda odlingsarealen för färsk- och industriproduktion av vissa frilandsgroönsaker under perioden 1995 - 2002
(källa: Trädgårdsföretagsregistret 2002, nedan PURE)

Industrins areal för kontraktproduktion har minskat med ca 18 % under EU-medlemskapet. Orsaken härtill är främst sortimentreduktionen, eftersom kontraktodlingen av vissa specialgrödor, som till exempel broccoli, har upphört i Finland. Råvaran importeras.

Antalet gårdar som odlar frilandsgroönsaker har minskat under hela EU-medlemskapstiden och minskningen torde fortgå under de närmaste åren. Då den gårdsrelaterade arealen samtidigt ökar, hålls totalproduktionen så gott som oförändrad. Odlingarna tillförs ständigt nya växtarter och sorter, bland annat specialsallader och färgvarianter av blomkål och morot. Odlingen av vissa traditionella odlingsväxter, såsom sparris och rova, har åter börjat öka. Trots att man sannolikt inte kommer att se några större förändringar i odlingsväxternas huvudsortiment, har specialprodukterna stor betydelse för en del av företagen. Samma sak gäller örtproduktionen. Inom detta segment har det målmedvetna utvecklingsarbetet gett växter och odlingsmetoder som lämpar sig för förhållandena i Finland och därmed skapat en bas för företagsmässig odling.

Grönsaksodlingarnas produktivitet har effektiverats genom att man ökat enheternas storlek, att man utvecklat odlingstekniken och genom att man specialiserat sig på en eller några växtarter. Större uppmärksamhet än tidigare har fästs vid produktkvaliteten och vid produktionens miljövänlighet. De investeringar som gäller produktionstekniken och handelsanpassningen av produkterna är viktiga med tanke på den fortsatta produktionen.

Frilandsgroönsakernas inhemska andel har varit hög även under EU-medlemskapet. Under skördeperioden odlas majoriteten av de försålda grönsakerna i Finland. Variationen i producentpriser under skördetiden har ökat under EU-medlemskapet.

Med tanke på marknadsbalansen och produktionslönsamheten är det viktigt att anpassa produktionen till efterfrågan. Lönsamheten hos frilandsproduktion av grönsaker har minskat till följd av sjunkande producentpriser och ökande kostnader.

En stor del av grönsaksproduktionen marknadsförs och säljs av producenterna direkt till parti- och minuthandeln. De mindre odlingarna levererar främst till sin närmarknad, medan de större säljer sin produktion till partihandeln. Under senare år har man bildat odlarägda packeri- och marknadsföringsföretag, som marknadsför och säljer ägarnas produkter.

Svampodlingen hör till de produktionssegment inom trädgårdsbranschen som har vuxit snabbast under det senaste decenniet. Tillväxten har flackat ut något under de senaste åren, men bedömningen är att utvecklingstrenden fortgår. Shitakesvampen är en av de få finländska trädgårdsprodukter som regelbundet exporteras.

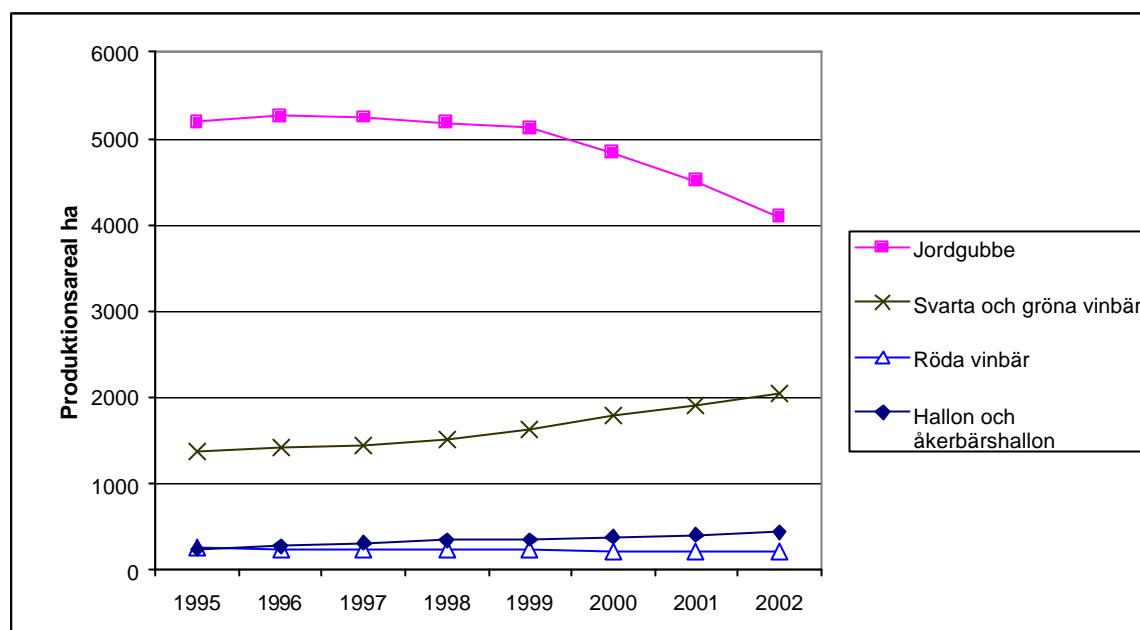
2.2.2 Bär och frukt

Den finländska bärodlingsarealen uppgick år 2002 till cirka 7 232 hektar, medan äpplen odlades på ungefär 581 hektar. Det överlägset mest odlade bäret var jordgubbe, som odlades på cirka 4 091 hektar. Av den totala vinbärsodlingsarealen om cirka 2 373 hektar användes ungefär 1 051 hektar för industrins kontraktsodling. Hallon odlades på cirka 431 hektar, havtorn på cirka 189 hektar och buskblåbär på ungefär 49 hektar.

Orsaken till att bär- och fruktodlingen har ökat är konsumenternas intresse för dessa produkter och den ökande efterfrågan.

Under EU-medlemskapet har landets totala jordgubbsodlingsareal minskat med 13 % och antalet odlare med 22 %, medan den årliga totalskörden har ökat. Odling utanför den ordinarie växtperioden har ökat tack vare ny produktionsteknik. Importen av färska jordgubbar, speciellt utanför vår egen skördeperiod, har ökat. Även industrin importerar en stor del av sin råvara. Produktionen av jordgubbar är ganska jämnt fördelad över landet, med viss koncentration till Suonenjokitrakten i norra Savolax och till närheten av vissa större städer.

Totalarealen för produktion av vinbär har klart ökat under EU-medlemskapet, men samtidigt har vinbärsskörden minskat avsevärt på grund av frostsador, skadeinsekter och plantornas höga ålder. Anpassningen till den internationella prisnivån har lett till sjunkande producentpriser, både ifråga om färsk- och industriproduktion, vilket har medfört en märkbart försämrad lönsamhet.

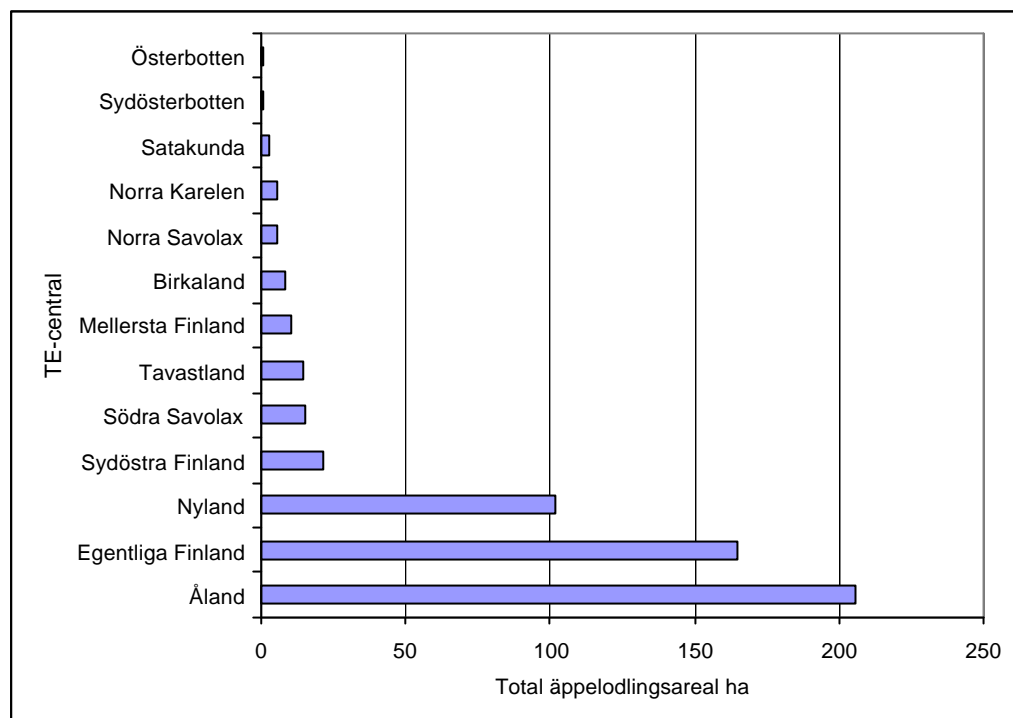

Figur 2. Utvecklingen av den totala bärodlingsarealen under perioden 1995-2002 (PURE)

Hallonodlingsarealen har vuxit med en tredjedel under perioden 1995-2002. Antalet nya företagare är många. Marknaden har varit livlig och importen av färska bär har varit ringa. Som råvara för industrin kan det inhemska hallonet inte konkurrera med importerade bär, varken ifråga om pris eller mängd.

Bland specialbären har framförallt buskblåbärs- och havtornsodlingen ökat i popularitet under de senaste åren. Odlingarna är i allmänhet små, med en snittareal om cirka 0,4 hektar. Förhållandet mellan tillgång och efterfrågan klarnar först då produktionen stabiliserats och kommit igång på allvar.

Äppelodlingen har, på grund av bland annat nya odlingsmetoder, nya äppelsorter och de utvecklingsprojekt som stimulerar till odling av äpplen, ökat markant under senare år. Arealökningen har varit 38 % under EU-medlemskapet. Odlingarna har samtidigt spritt sig från skärgårds- och kustområdena till andra delar av södra Finland.

Figur 3. Äppelodlingen inom de olika TE-centralernas verksamhets områden år 2002 (PURE)

2.2.3 Växthusproduktion

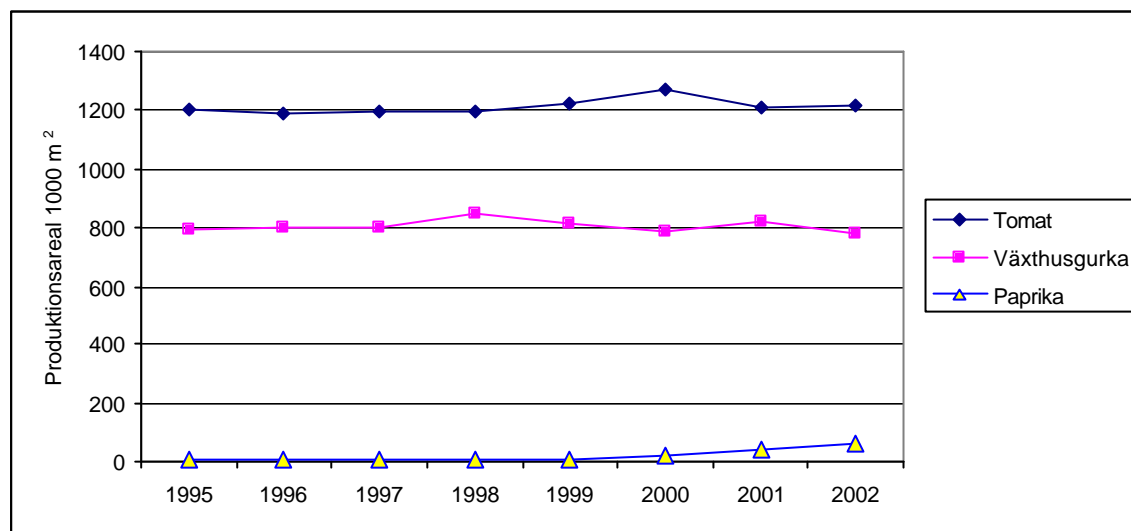
Odlingsarealen i uppvärmda växthus i Finland uppgick år 2002 till 434 hektar, varav grönsaker odlades på cirka 260 ha och prydnadsväxter på 170 ha. Den flitigast odlade grönsaken var tomat, som odlades på 121 hektar, följd av växthusgurka som odlades på 78 hektar. 103 hektar av grönsaksarealen finns i den svenskspråkiga delen av Österbotten. Produktionen av prydnadsväxter är jämnare fördelad över landet.

Växthusstödet omfattade 403 hektar år 2002. Den stödda arealen har varit ungefär densamma under senare år. Antalet företag som får växthusstöd har minskat med ungefär 250 under EU-medlemskapet och uppgick år 2002 till 1 640. Om antalet företag fortsätter att minska i samma takt som hittills, kommer det i slutet av decenniet att finnas cirka 1 320 växthusföretag. Om beräkningen görs utgående från den nuvarande medelarealen, blir produktionsbortfallet cirka 80 växthushektar. För att den minskade produktionskapaciteten skall kunna kompenseras, bör skörden per hektar öka och nya växthus byggas. Dessutom bör medelarealen hos de företag som fortsätter sin verksamhet öka.

De nya växthus som har byggts under EU-medlemskapet har en sammanlagd areal om cirka 85 hektar. Växthusproduktionen karakteriseras av snabb teknisk utveckling, som fordrar investeringar för att företagen skall kunna konkurrera. Växthusföretagen har under de senaste åren ansökt om finansiering hos TE-centralerna till ett belopp om 17 miljoner euro.

Trots investeringarna har växthusens medelålder stigit från 14 till 17 år under EU-medlemskapet.

Produktionen av växthusgrönsaker har utvecklats kraftigt under EU-medlemskapet. Växthusproduktionen bygger i allt högre grad på åretruntodling i upplysta växthus. År 2002 fanns nästan en tredjedel av produktionsarealen för gurka i upplyst åretruntomgivning. Motsvarande andel för snittrosor var två tredjedelar och för tomat åtta procent, medan hela arealen för grönsaker i kruka var i upplyst åretruntproduktion.

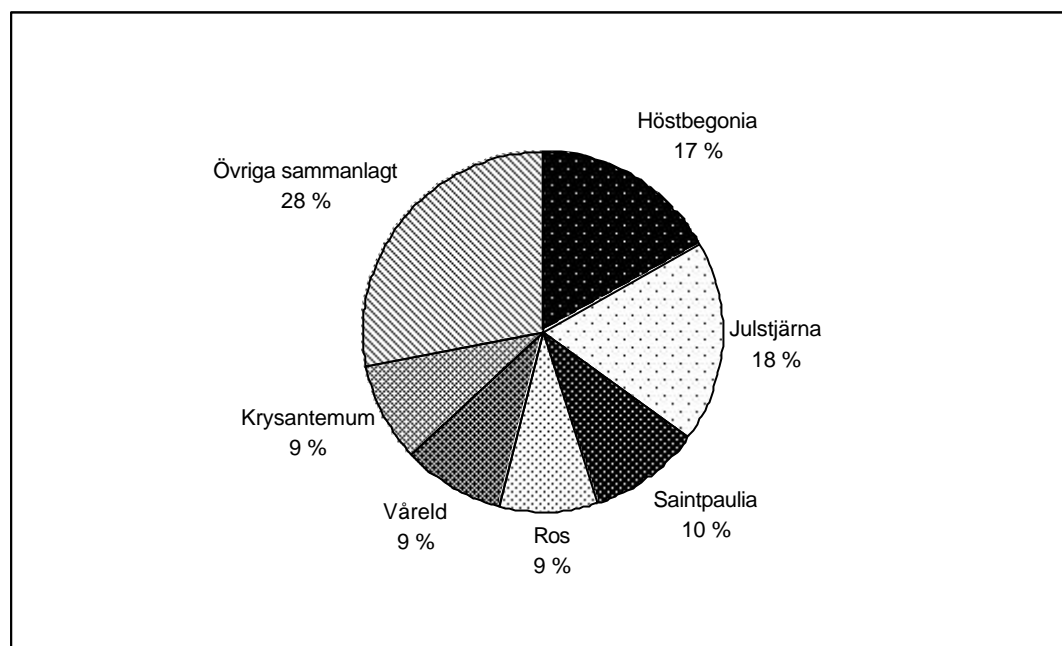

Figur 4. Utvecklingen av odlingsarealen för vissa växthusgrönsaker under perioden 1995-2002 (PURE)

Efterfrågan har lett till ökad växthusproduktion av framförallt gurka, grönsaker i kruka och paprika. Den ökade konsumtionen av gurka beror på att den inhemska produktionen har ökat vintertid. Hälften av konsumtionen vintertid tillgodoses redan av inhemska produkter. Produktionen av grönsaker i kruka har fördubblats under EU-medlemskapet. Produktionsarealen för paprika har ökat från en hektar till sex hektar, men trots detta är den inhemska paprikans marknadsandel fortfarande endast cirka 5 %. Konsumentundersökningar visar att den inhemska paprikan har en potentiell marknadsandel av upp till 50 %. Tomatsegmentet har lidit av överproduktion och därigenom av svag lönsamhet under de senaste åren.

Ifråga om prydnadsväxter minskade produktionsarealen för snittblommor från 65 hektar år 1995 till 45 hektar år 2002. Produktionen har dock effektiverats kraftigt.

Produktionen av blommande krukväxter har hållits på ungefär samma nivå som före EU-inträdet. Produktionen av utplanteringsväxter har ökat med en femtedel medan produktionen av lökblommor minskat med en femtedel. Blomproduktionen har koncentrerats till de produkter som kan konkurrera på den finländska marknaden.

Figur 5. De blommande krukväxternas andelar av totalproduktionen år 2002 (PURE)

2.2.4 Plantskoleproduktion

Enligt trädgårdsföretagsregistret fanns det år 2002 sammanlagt 308 finländska företag som helt eller delvis sysslade med plantskoleproduktion. Deras sammanlagda odlingsareal uppgick till cirka 651 hektar. Enligt Taimistoviljelijät ry-Plantskoleodlarna rf:s bedömning är antalet heltidsverkande plantskolor cirka etthundra. De viktigaste plantorna är prydnadsträd, prydnadsbuskar, pærenner samt frukt- och bärväxter.

Importens andel av den årliga försäljningsvolymen är ungefär 50 %. Importen sköts till största del av butikskedjorna inom minuthandeln. De importerade plantorna inverkar på prissättningen av de inhemska produkterna. I och med att importen har ökat, har realpriset på plantorna sjunkit stadigt under de senaste 20-25 åren. Av de inhemska produkterna säljs, räknat i antal, ungefär hälften till hushållen och hälften för grönbyggnad. Penningmässigt står hushållen för cirka 60 % och den professionella användningen för cirka 40 % av försäljningen.

Plantskoleproduktionen har minskat påtagligt under EU-medlemskapet. Totalarealen har minskat med 20 procent från 780 hektar år 1995. Orsaken till den kraftiga nedgången står att finna i den ekonomiska recessionen på 1990-talet. Efterfrågan minskade och investeringsresurser saknades, vilket ledde till att produktionen begränsades. Plantskoleproduktionen har blivit effektivare och idag är produktionen per areal klart större än före recessionen. Under de senaste tio åren har företagsstrukturen inom plantskoleproduktionen förändrats. De medelstora företagens marknadsandel har minskat, medan de små och stora företagens marknadsandel har ökat.

2.3 Trädgårdspolitik

2.3.1 EU:s gemensamma organisation av marknaden

EU:s gemensamma jordbrukspolitik stadgar om kvalitetskraven för frukt, grönsaker, bär och svamp samt om handeln med länder utanför unionen. För en del av de ovan nämnda produkterna kan man erhålla EU:s interventionersättning eller ersättning för återtagande från marknaden. EU stöder även grundandet av producentsammanslutningar för marknadsföring och deras verksamhet. EU:s nuvarande marknadsarrangemang¹² är från år 1996, men en förnyelse diskuteras.

Producersammanslutningar för marknadsföring, som är trädgårdsproducenternas marknadsföringssammanslutningar, utgör grund för EU:s gemensamma organisation av marknaden. Avsikten med producentsammanslutningar för marknadsföring systemet är att underlätta bland annat marknadsföringen, produktionsplaneringen och utvecklingen av odlingsmetoder för organisationernas medlemmar.

I Finland finns sex godkända producentsammanslutningar för marknadsföring, via vilka cirka 10 % av frukt- och grönsaksproduktionen marknadsförs. Av produktionen inom EU marknadsförs i medeltal cirka 40 % via producentsammanslutningar för marknadsföring. I Finland har intresset för producentsammanslutningar för marknadsföring varit lägre än inom EU i medeltal. Orsakerna står att finna bland annat i de långa avstånden mellan gårdarna, i vissa dåliga erfarenheter av marknadsföringssamarbete och i den tröga administrationen för producentsammanslutning för marknadsföring.

Med intervention avses återtagande från marknaden då producentpriset är mycket lågt. EU betalar interventionsstöd för vissa produkter, förutsatt att återtagandet från marknaden inte medför störningar på den normala marknaden. Intervention har hittills inte gjorts inom den finländska grönsakssektorn och sannolikheten för en sådan är liten även framöver. Interventionsersättningen för vegetabilier är så låg att den i Finland inte ens täcker produktionens rörliga kostnader.

I organisationen av marknaden stadgas även om handelsnormer. På EU-nivå har dessa krav definierats för cirka 40 frukter, bär och grönsaker. Handelsnormerna definierar kraven på produkternas kvalitet och storlek samt på förpackningar och förpackningsmärkningar. Avsikten med handelsnormerna är att underlätta handeln, att styra produktionen i den riktning som konsumenterna önskar samt att hålla undermåliga produkter borta från marknaden.

För export av vissa produkter (bl.a. äpplen, citroner, apelsiner, persikor och tomater) till länder utanför EU beviljas stöd för att kompensera för prisskillnaden mellan EU och världsmarknaden. För de flesta produkter som importeras

¹² Rådets förordning om den gemensamma organisationen av marknaden för frukt- och grönsaker från den 28:e oktober år 1996 (EU) Nr. 2200/96, EGT L297, 21.11.1996, s. 1.

till EU uppbärs tull. EU har avtalat med vissa länder om nedsatt tull eller om tullfrihet.

För förädlad frukt och förädlade grönsaker (t.ex. tomat, persika, päron, fikon, plommon, russin och citron) gäller egna EU-stöd. Dessa stöd utbetalas inte i Finland, eftersom man här inte odlar tomater eller andra stödberättigande produkter för förädling.

2.3.2 Stödpolitik

Vid Finlands inträde i Europeiska unionen avtalades om tillstånd för Finland att, utöver EU-stöden, betala nationella stöd till jordbruks- och trädgårdsnäringen. Avsikten med stöden var att ge de finländska producenterna en möjlighet att anpassa sig till den lägre producentprisnivå som medlemskapet medförde. Orsaken till att prisnivån sjönk var att importskyddet avlägsnades.

Trädgårdsproduktionens viktigaste nationella stöd har sedan inträdet i EU varit växthusstödet för produktion av grönsaker och prydnadsväxter, lagringsstödet för grönsaker samt arealstödet för frilandsproduktion av grönsaker, bär och äpplen.

Dagens stödsystem för jordbruks- och trädgårdsproduktion omfattar tre stödgrupper, nämligen de av EU helt finansierade stöden, de stöd som delfinansieras av EU och de stöd som helt finansieras med nationella medel. De stöd som beviljas trädgårdsföretagen består av olika kombinationer av de ovanstående stödformerna. Sammansättningen av de gårdsspecifika stödpaketerna bestäms utgående från vilka grödor som odlas och, ifråga om vissa produktionssegment, även av det geografiska läget.

Stöd som helt finansieras av Europeiska unionen

Av de stöd som helt finansieras av Europeiska unionen och som gäller trädgårdsproduktionen används i Finland endast stödet till producentsammanslutningar för marknadsföring. Övriga, av EU helt finansierade stöd till trädgårdsproduktionen, gäller främst vissa produkter som produceras i Sydeuropa.

Till följd av den förnyelse av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som avtalades i juni år 2003 kan de finländska frilandsodlarna av trädgårdsprodukter komma att omfattas av EU:s odlingsarealbaserade gårdsstöd.

Frågan sammanhänger med hur den finländska gårdsstödsmodellen tillämpas, vilket kommer att avgöras under våren år 2004.

Stöd som delvis finansieras av Europeiska unionen

De stöd som delvis finansieras av Europeiska unionen betalas delvis med EU-medel och delvis med nationella medel. Till dessa stöd hör stödet till producent inom mindre gynnade områden (LFA) samt jordbrukets miljöstöd. LFA-stöd och miljöstöd kan betalas för all trädgårdsproduktion på friland.

LFA-stöden är avsedda för kompensation av kostnader till följd av permanent ogynnsamma produktionsförhållanden. LFA-stödet betalas som lika stort arealstöd för varje odlingshektar inom de aktuella stödområdena.

Miljöstödet förutsätter att gården förbinder sig att under den femåriga avtalsperioden följa de miljösparande odlingsåtgärder som stipuleras i reglerna för stödet. Åtgärderna omfattar dels grundläggande åtgärder för alla gårdar, dels en valbar tilläggsåtgärd som gårdarna kan välja bland tre alternativ i programmet för åren 2002-2006. Miljöstödet ersätter gårdens kostnader och inkomstbortfall till följd av bas- och tilläggsåtgärderna. Miljöstödet omfattar även ett sporrande element.

På basis av förnyelsen av EU:s jordbrukspolitik, utformningen av de nationella stöden och mellanbedömningen av utvecklingsprogrammet för en horisontal landsbygd, förbereds ändringar i LFA- och miljöstöden under år 2004. Ändringarna träder i kraft år 2005.

Nationella stöd

De nationella stöden finansieras helt med nationella medel. Innan stödsystemen kan tillämpas måste stödformerna och betalningsgrunderna godkännas av Europeiska unionen.

De nationella stöden till trädgårdsproduktionen omfattar bland annat det nordliga hektarstödet, det allmänna hektarstödet, stödet för unga odlare, växthusstödet, samt lagringsstödet för trädgårdsprodukter. Stöden är enhetsrelaterade, vilket innebär att de betalas på basis av produktionshektar, produktionskvadratmeter och, ifråga om lager, lagrade produktkubikmeter. De nationella stöden omfattar ett nationellt tillägg till miljöstödet, tidigare nationellt växtodlingsstöd, vars beräkningsgrunder ändras i början av år 2004.

Vissa av de nationella stöden gäller tillsvidare, medan andra är tidsbundna. Ifråga om stöden till trädgårdsproduktionen utgår betalningsterminen för 141-stöden för växthusproduktion och lagring inom stödområdena A och B i början av år 2007. Förhandlingar om fortsatt stöd förs med Europakommissionen under år 2006.

Vid förhandlingarna med kommissionen fastställs de övre betalningsgränserna och andra ramvillkor för stöden, enligt kommissionens önskemål. Om de slutliga enhetsrelaterade euromässiga stöden och deras sektorfördelning avtalas vid årliga förhandlingar mellan producentorganisationerna och representanter för staten.

Vid dessa förhandlingar utgör stöden till trädgårdsproducenterna en del av jordbrukets stödpaket. De stödnivåer som fastställs påverkas dels av EU:s betalningsfullmakter, dels av de nationella resurserna samt av ett eventuellt behov av att styra produktionen med hjälp av stödpolitiken. Ifråga om de flesta produktionsinriktningar är de nationella stöden utformade så, att totalstödet är ungefär enhetligt i hela landet.

Strukturstöd

Investeringarna inom trädgårdsproduktionen stöds med nationella investeringsstöd. Stödets maximivär definieras vid stödförhandlingar med kommissionen. Stöden kan betalas som understöd, som räntestöd eller som en kombination av dessa. Stödbeloppet beräknas som procentandel av investeringens stödberättigande totalkostnad. Ifråga om vissa produktionsinriktningar kan startstödet för unga odlare höjas. Unga företagare kan även beviljas startstöd då de inleder sin verksamhet.

Strukturutvecklingen inom vissa produktionssegment kan vid behov styras med hjälp av investeringsstöden. Sådana investeringsstöd som skulle ha lett till ökad växthusareal för produktion av tomat och gurka kunde, på grund av rådande överproduktion inte sökas från hösten år 2001 fram till våren 2003.

2.3.3 Företagarsamarbete

Trädgårdsföretagarna har tre egna branschorganisationer: Frukt- och Bärödlarnas förbund rf, Taimistoviljelijät ry-Plantskoleodlarna rf samt ifråga om växt- och husproduktion Handelsträdgårdsförbundet rf. Producenterna av frilandsgrodder samarbetar via Sipulintuottajat ry (*Lökproducenterna*), Kaalintuottajat ry (*Kålproducenterna*) och Juurestuottajat ry (*Rotfruktsproducenterna*) som verkar inom ramen för Jord- och skogsbruksproducenternas centralförbund, MTK. Svenska lantbruksproducenternas centralförbund, SLC, har representanter för samtliga trädgårdssektorer. Trädgårdsförbundet rf, som är ett gemensamt samarbetsforum för hela branschen, behandlar frågor som gäller hela trädgårdsbranschen.

Organisationerna har kommit överens om att följa den ovanstående sektorrelaterade arbetsfördelningen i sin verksamhet. Gemensamma mål är att säkra att de finländska trädgårdsföretagarnas synpunkter beaktas vid beslutsfattandet, såväl i EU som i Finland, och att beslutsfattarna har tillgång till tillräcklig expertkunskap.

De finländska jordbruksproducentorganisationerna är direkta medlemmar i COPA/COGECA, som är en organisation för EU-medlemsländernas producentorganisationer och andelslag. Producentorganisationerna har en gemensam byrå i Bryssel som sköter intresseövervakningen i samband med EU:s beslutsprocesser.

Vid förhandlingar som gäller stöden till jordbruks- och trädgårdsnäringen deltar representanter för jordbruksproducentföreningarna. De frågor som gäller trädgårdsbranschen och som dryftas i dessa sammanhang behandlas i dialogen mellan jordbruksproducentföreningarna och trädgårdsföretagarorganisationerna. Inom ramen för samarbetet kan representanter för trädgårdsföreningarna delta i COPA/COGECA:s trädgårdsgrupps arbete.

2.3.4 Avsättningsstimulans

Företagen inom trädgårdsbranschen, som huvudsakligen utgörs av små och medelstora företag, har under flera decennier utfört gemensamt försäljningsfrämjande arbete. Jord- och skogsbruksministeriet har stött marknadsföringsarbetet sedan 1970-talet. År 1989 grundades föreningen Inhemskas Trädgårdsprodukter rf och då höjdes även det statliga stödet. Till en början finansierades verksamheten med gödselskatteåterbärningar, medan den senare fick medel från jordbruksstödet. Från år 2002 beviljas medel i statsbudgeten, i momentet stimulans av marknadsföring och utvecklingsåtgärder avseende jordbruksprodukter.

Inhemskas Trädgårdsprodukter rf och trädgårdssektorns branschorganisationer har bedrivit avsättningsstimulerande verksamhet. Åtgärderna har omfattat bland annat kommunikation, mässverksamhet och reklam. Från år 2000 har alla företag som använder hjärtbladsmärket¹³ deltagit i finansieringen av avsättningsstimulansen. Hjärtbladsmärket får användas av de odlare som har förbundit sig att följa kvalitetsreglerna och som betalar en självfinansieringsavgift för avsättningsstimulansarbetet. Självfinansieringsavgifterna uppgick år 2002 till sammanlagt 0,56 miljoner euro. Cirka 1600 odlare bidrog.

Avsättningsstimulansen inom trädgårdsnäringen anses vara viktig, eftersom branschen är arbetsintensiv och dess sysselsättande effekt är stor även inom glesbygden. Utan statsstöd skulle de små och medelstora företagen inom primärproduktionen ha svårt att vidta mer omfattande marknadsfrämjande åtgärder och att göra reklam för sina produkter. Marknadsföringen av produkterna har närmast bestått av produktgruppsrelaterade säsongkampanjer och temaveckor. Under senare år har trädgårdsprodukternas positiva inverkan på hälsan och välbefinnandet lyfts fram i marknadsföringen. Kampanjerna har följt temat Ett halvt kilo om dagen, som har sitt ursprung i internationella hälsokampanjer.

Det långsiktiga avsättningsstimulansarbetet inom trädgårdsbranschen har gett resultat. Majoriteten av konsumenterna uppskattar inhemska trädgårdsprodukter och åtgången har varit god. Stimulansarbetet har även bidragit till att bevara och vidareutveckla den högklassiga inhemska produktionen. Det gemensamma stimulansarbetet har gett företagen möjlighet att koncentrera sig på utvecklingen av den egna produktionen. Marknaden för trädgårdsprodukter har vuxit stadigt under de senaste åren.

EU:s regler för avsättningsstimulans begränsar betonandet av produkternas ursprungsland i kampanjer som finansieras med allmänna medel. Därför har hävdandet av produkternas inhemska ursprung under senare år getts en sekundär ställning i den typen av verksamhet. Avsättningsstimulansarbetet har tagit fasta på produkternas övriga goda egenskaper och strävat efter att öka av den totala marknaden.

¹³ Reglerna för användningen av hjärtbladsmärket och kvalitetsreglerna finns på Inhemskas Trädgårdsprodukter rf:s webbsidor: www.kotimaisetkasvikset.fi

2.3.5 Kvalitetsarbete

Idag bedömer konsumenterna livsmedlens kvalitet ur ett bredare perspektiv än tidigare. Livsmedlen bör vara färska, förmånliga och trygga, och dessutom vill konsumenterna ha information om livsmedlens hälsovärde, ursprung och hantering ända från primärproducenten till butiksdisken.

De finländska livsmedlen har många starka sidor ifråga om kvalitet, trygghet och produktionsetik samt ifråga om ekologiska aspekter. Landets geografiska läge, den rena miljön, den mångsidiga produktionsstrukturen och den familjebaserade produktionen inverkar på livsmedlens totalgenskaper. Mängden bekämpningsmedel som används i Finland är klart mindre än i konkurrentländerna, vilket minskar risken för konsumenterna att exponeras för bekämpningsmedelsrester.

Den omfattande övervakningen av produktionsfaktorerna, produktionen och livsmedlen är en viktig faktor med tanke på livsmedlens konkurrenskraft.

Hela den finländska livsmedelskedjan, primärproduktionen, produktionsinsatsindustrin, livsmedelsindustrin, handeln, rådgivningen, myndigheterna och konsumentrepresentanterna förband sig år 1999 att utveckla den finländska livsmedelshushållningen genom att underteckna dokumentet "Kvalitetsstrategi och kvalitetsmål för livsmedelshushållningen i Finland", som utarbetats av Jord- och skogsbruksministeriets kvalitetsledningsgrupp för livsmedel. Arbetet med en kvalitetsstrategi inleddes redan år 1997, då Jord- och skogsbruksministeriets första kvalitetsledningsgrupp tillsattes för utarbetandet av ovan nämnda dokument.

Utgångspunkten för kvalitetsstrategin är sektorns gemensamma värden: tillgodoseende av kundernas önskemål, ekonomisk effektivitet, verksamhet enligt principen hållbar utveckling samt verksamhetsetik. Målet med kvalitetsstrategin är att stärka den finländska livsmedelsproduktionens konkurrenskraft och förbättra aktörernas konkurrensmöjligheter. Strategin eftersträvar att inordna hela livsmedelskedjan i det systematiska kvalitetsarbetet och att skapa en obruten kvalitetskedja från åkern till matbordet före år 2006.

På våren år 2003 tillsatte Jord- och skogsbruksministeriet en ny kvalitetsledningsgrupp med uppgift att fortsätta de tidigare ledningsgruppernas arbete samt en bred samarbetsgrupp för kvalitetsstrategi avseende livsmedelshushållningen.

Kvalitetsledningsgruppen leder kvalitetsstrategin inom den inhemska livsmedelshushållningen, svarar för koordineringen av strategiorganiseringen och -realiseringen, tillser innehållets aktualitet samt övervakar att strategimålen nås. I samarbetsgruppen sitter representanter för de centrala aktörerna inom livsmedelshushållningen – administration, forskning, rådgivning, intresseorganisationer och andra intressenter.

Till grund för trädgårdsföretagens systematiska kvalitetsarbete har utarbetats normverket *Laatutarha-tuotanto-ohjeisto (Anvisningar för kvalitetsodling)*, som

strävar efter att stimulera kvalitetssäkringen och goda odlingsmetoder vid trädgårdsföretagen.¹⁴

Med hjälp av goda produktionsmetoder kan odlingens skadliga miljöpåverkan minimeras, arbetsbelastningen på dem som arbetar inom branschen minskas och arbetsrelaterade hälso- och hygienrisker lindras. De nya anvisningarna träder i kraft under skördeperioden år 2004 och de odlare som använder hjärtbladsmärket förväntas tillämpa anvisningarna. Detta leder till att även handeln börjar förutsätta goda odlingsmetoder.

För att garantera hög produktkvalitet bör produkterna kylas ned genast efter att de skördats. Lagen kräver dock inte att vegetabilerna kyls ned innan de når marknaden. Detta kan märkas på den ojämna kvalitet som förekommer hos vegetabilier som levereras till butiksdiskarna och storköken. Gemensamma krav på temperaturförhållanden för och datummärkning av vegetabilier saknas inom handelskedjan.

2.4 Utveckling av trädgårdsbranschen

2.4.1 Forskning

Forskningen inom trädgårdsnäringen sker främst vid Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi (MTT) och vid Helsingfors universitet (HU). Vid Helsingfors universitet finns de trädgårdsrelaterade forskningstjänsterna vid institutionen för tillämpad biologi. MTT:s forskning inom området trädgårdsproduktion bedrivs främst i Pikis. En del av MTT:s forskning bedrivs vid de regionala forskningsstationerna i bland annat St. Michel, Ruukki och Pälkäne. På forsknings- och elitplantstationen i Laukas bedrivs forskning vid sidan om produktionen. Den forskning om växtsjukdomar och skadedjur som är förlagd till Jockis är livsviktig för den inhemska trädgårdsproduktionen. Den trädgårdsrelaterade ekonomiska forskningen är förlagd till MTT:s enhet för ekonomisk forskning i Helsingfors.

Även andra instanser bedriver forskning i anslutning till trädgårdsproduktion. Martens trädgårdsstiftelse bedriver forskning kring trädgårdsproduktion på sin forskningsstation i Närpes i samarbete med MTT:s avdelning för trädgårdsproduktion.

I Jomala på Åland bedrivs närmast sådan trädgårdsforskning som gagnar odlarna i skärgården. Työtehoseuras (TTS) mångsidiga forskningsprogram omfattar bl.a. arbetsmetoderna och den maskinella utrustningen inom trädgårdssektorn. På Pyhäjärvi-institutet i Satakunda koncentreras forskningen på frågor om vidareförädling och ekonomi.

De centrala forskningsobjekten ifråga om växthusproduktion utgörs idag av åretruntproduktion, ljusanvändning och växtskydd. Ifråga om frukt- och bärproduktionen inriktas forskningen på odlingsteknik för vinbär och på växtskyddet samt på sådan odlingsteknik som möjliggör förlängd skördetid av jordgubbar och hallon samt i odlingsteknik som behövs i åretruntproduktion. Sort- och

¹⁴ Webbsidor: www.kotimaisetkasvikset.fi, underrubrik Laaturaha-ohjeet (*Kvalitetsträdgårdsinstruktioner*)

förädlingsforskningen rörande frukt och bär är ett mycket viktigt forskningsområde eftersom inga andra länder sysslar med sådan förädlingsverksamhet som skulle ge sorter som lämpar sig för klimatet i Finland. Sort-, gödslings- växtskyddsforskningen utgör viktiga projekt inom frilandsodlingen. Odlingstekniken för omfattande örtproduktion är föremål för en intensiv forskning. Inom områdena plantskoleproduktion och grönbyggande bedrivs forskning om bland annat växter som lämpar sig för det finländska klimatet och om mekanisk och kemisk bekämpning av ogräsväxter.

De av MTT:s budgetmedel för jordbruksforskning som styrs till trädgårdsproduktionen kan anses vara för ringa med tanke på produktionens omfattning och marknadsvärde. Forskningen baserar sig alltmer på projektfinansiering. Forskningsanstaltens externa finansiering uppgår idag till cirka 40 procent.

Trädgårdsrelaterad forskning bedrivs även vid Helsingfors universitet, men resurserna är ganska blygsamma. I praktiken måste forskningen finansieras med externa medel, vilket försvårar långsiktig grundforskning.

Konsumtions- och konsumentforskning i anslutning till trädgårdsprodukter bedrivs främst på initiativ av Inhemskas Trädgårdsprodukter rf. Utvecklingen av konsumenternas minutinköp har undersökts med hjälp av AC Nielsens konsumentpanel sedan år 1991. Konsumenternas attityder samt trädgårdsprodukternas egenskaper och deras betydelse för konsumenten har årligen kartlagts vid olika undersökningar.¹⁵

Förädling av trädgårdsväxter

Den 2.3.2003 mottog Jord- och skogsbruksministeriet ett förslag om arrangemang av förädlingsverksamhet avseende trädgårdsväxter i Finland. Förslaget var utarbetat av trädgårdsföreningarna, Helsingfors universitet, Åbo universitet, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi (MTT) samt av en grupp emeritusprofessorer som varit verksamma inom området. Förslaget gick ut på att Jord- och skogsbruksministeriet årligen, via MTT, beviljar fasta budgetmedel för förädling av trädgårdsväxter.

Motiveringen gick bland annat ut på att trädgårdsproduktionen intar en allt centralare roll inom jordbruks- och livsmedelsproduktionen och för miljötrivseln och att trädgårdsproduktionens betydelse ytterligare kommer att öka.

Trots de knappa resurserna har den finländska förädlingen av trädgårdsväxter varit framgångsrik. Helsingfors universitet har förädlat fram tio rhododendronsorter som trivs exceptionellt väl i nordliga förhållanden. MTT har förädlat ett flertal frukt- och bärsorter samt olika prydnadsväxter. År 1997 togs det första varumärket, FinE (Finnish Elite), i bruk. Varumärket omfattar redan 18 prydnadsbuskar samt 13 frukt- och bärsorter.

Växtförhållandena i Finland avviker i så hög grad från förhållandena i andra länder att förädlingsresultaten därifrån inte kan tillämpas här. Växternas övervintringsmöjligheter är en central fråga för framgångsrik odling. De offentliga medel som skulle behövas för förädling av trädgårdsväxter är nationalekono-

¹⁵ Webbsidor: www.kotimaisetkasvikset.fi, underrubrik Tutkimus ja kehitys (*Forskning och utveckling*)

miskt ringa i förhållande till trädgårdsnäringsens betydelse. Enligt det förslag som framlades för Jord- och skogsbruksministeriet borde förädlingsarbetet inriktas på växter med stor odlingspotential, nämligen på frukt- och bär samt på växter som är viktiga för grönbyggnad.

Förädlingen av trädgårdsväxter är ett långsiktigt arbete och inkomsterna börjar flyta in med lång fördröjning. Växtförädling kan inte göras med kortsiktig projektfinansiering, utan verksamheten kräver fasta program och fast anställd forskningspersonal.

Sortförsök

I Finland har under det senaste decenniet saknats sådan mer omfattande sortförsöksverksamhet avseende de viktigaste frilandsgroönsakerna, inom vilken man systematiskt och långsiktigt skulle ha utrett hur väl olika grönsakssorter lämpar sig för förhållandena i landet. De sortförsök som har gjorts under de senaste åren har varit av hög kvalitet, men de har varit kortvariga och huvudsakligen baserat sig på projektfinansiering eller annan kortfristig finansiering. Eftersom ingen förädling av frilandsgroönsaker sker i Finland, saknar förädlarna baskunskaper om vilka grönsakssorter som klarar sig i det finländska klimatet, som ju skiljer från klimatet i resten av Europa. Forskningsområdet handlar således inte enbart om testning av olika sorter, utan det ger även information som kan användas vid valet av lösningar och sorter under olika odlingsförhållanden och i samband med olika metoder. Inom bärforskningen har man utarbetat en framgångsrik sorttestningsmodell som engagerar forskarna, rådgivarna, odlarna och andra intressenter. Verksamhetsmodellen borde tillämpas i lämplig omfattning även på testningen av olika grönsakssorter.

2.4.2 Utbildning

I och med att utvecklingen inom trädgårdsbranschen har fordrat nya utbildningsmetoder och ny yrkeskunskap, har utbildningen inom branschen blivit mycket mångsidigare under det senaste decenniet. Ändringarna märks främst som en breddning av utbildningens innehåll och som ökade möjligheter till fortsatta och kompletterande studier.

Grundutbildningen för ungdomar består av en utbildning om 120 studieveckor, som leder till examen i trädgårdskunskap. På tre år kan man skaffa sig en specialisering inom områdena trädgårdproduktion, grönväxter eller blomster- och trädgårdshandel. Den arbetspraktik som tidigare ingick i studierna har ersatts av läroavtalsperioderna, under vilka en del av studierna sker ute på arbetsfältet.

Vid sidan om grundexamen har man infört så kallad fristående examen, vilket innebär att eleven vid kunskapsprov visar att hon/han har skaffat sig de färdigheter som en trädgårdsmästare bör besitta. Själva utbildningen kan vara av olika slag. Den fristående examen lämpar sig utmärkt för vuxenutbildning. Den som avlagt grundexamen kan vidareutbilda sig och avlägga bland annat florist- eller parkträdgårdsmästarexamen. Från dessa examina kan man specialisera sig ytterligare och bli floristmästare och plantskolemästare.

De elever som avlägger yrkeshögskoleexamen i landskapsplanering och trädgårdsskötsel på naturbrukslinjen blir hortonomer (YHS). Högskoleexamen inom områdena trädgård och grönbransch kan avläggas vid Helsingfors universitet och Tekniska högskolan. De studenter som avlägger examen vid Helsingfors universitet blir agronomie- och forstmagistrar, medan studierna vid Tekniska högskolan leder till landskapsarkitektexamen.

I Finland förmedlar 21 läroanstalter utbildning som förbereder för grundexamen och/eller fristående examen i trädgårdsskötsel. Yrkesexamen och fristående examen kan avläggas vid 12 läroanstalter. Tre yrkeshögskolor har trädgårdsbranschen eller naturbruk på sitt utbildningsprogram. Man kan studera trädgårdsvetenskap som huvudämne vid Helsingfors universitet och landskapsarkitektur vid Tekniska högskolan i Otnäs.

Det har under de senaste åren rått brist på elever i andra stadiets läroanstalter inom området trädgårdsskötsel, speciellt på odlingslinjerna. Yrkeshögskolornas och universitetets studentunderlag har hittills varit tillräckligt, men i och med att åldersgrupperna blir mindre kommer konkurrensen om studenterna att hårdna. För att kunna trygga branschens fortsatta utveckling och tillgången på arbetskraft är det mycket viktigt att antalet studerande på alla nivåer kan bevaras.

2.4.3 Rådgivning

Flera olika rådgivningsorganisationer erbjuder de finländska trädgårdsproducenterna trädgårdsrelaterad rådgivning. Rådgivningskoordineringen och en del av specialrådgivningen sköts av riksomfattande trädgårds- och rådgivningsorganisationer, medan största delen av den rådgivning som ges direkt till företagen sköts av det nät av rådgivare som finns utspritt över landet. Samarbetet mellan olika organisationer och deras rådgivare har utformats under lång tid, vilket innebär att det inte förekommer några större överlappningar eller luckor i rådgivningsverksamheten. Rådgivarnas relativt ringa antal och de långa avstånden mellan odlingarna kan ändå leda till problem ifråga om tillgången på rådgivare och ifråga om att hålla kostnaderna nere.

De viktigaste rådgivningskoordinerande organisationerna är Trädgårdsförbundet, ProAgria Maaseutukeskusten liitto och ProAgria Svenska Lantbrukssällskapens förbund (SLF). Till dessa organisationer hör riksomfattande och regionala specialföreningar, landsbygdscentraler, hushållningssällskap och lantbrukssällskap med sina rådgivare. Rådgivarna inom trädgårdsbranschens föreningar, producentorganisationer och inom industrin kompletterar rådgivargruppen. De svensk- och finskspråkiga branschtidskrifterna förmedlar aktuell yrkesinformation till företagarna inom branschen.

Trädgårdsförbundet rf

Trädgårdsförbundet är trädgårdsbranschens riksomfattande centralförbund. Samtliga centrala organisationer inom branschen hör till Trädgårdsförbundet. Trädgårdsförbundet ansvarar för den riksomfattande specialrådgivningen

inom branschen, utbildar rådgivare och fungerar som länk mellan rådgivningssektorn och administrationen.

En del av Trädgårdsförbundets rådgivare är, på basis av samarbetsavtal med branschorganisationerna, verksamma inom Frukt- och Bärödlarnas förbund, Handelsträdgårdsförbundet och inom förbundet Taimistoviljelijät ry-Plantskoleodlarna rf. Avsikten med arrangemanget är att trygga den goda kontakten mellan rådgivarna och den egna sektorns företagare samt att utveckla yrkeskunskaperna hos rådgivarna inom den aktuella sektorn.

En stor del av rådgivarnas arbete utförs som grupprådgivning via olika kanaler. Rådgivarna utför även expertuppdrag, bland annat för myndigheter och olika intressentgrupper. Dessutom erbjuder en del av expertrådgivarna (bland annat inom sektorerna blomproduktion, teknik, ekonomi och ekologisk produktion) sina tjänster till företag i hela landet.

ProAgria-konsortiet

ProAgria, som inledde sin verksamhet i början av år 2002, är en sammanslutning av rådgivningsorganisationer. Pro Agrias mål är att utvecklas till en lokalt, regionalt, nationellt och internationellt stark utvecklingsfaktor och klusterbyggare inom landsbygds- och företagsrådgivningen.

Av gruppens medlemmar erbjuder ProAgria Maaseutukeskusten liitto och ProAgria Svenska Lantbrukssällskapens förbund samt de svensk- och finskspråkiga ProAgria-landsbygdscentraler, hushållnings- och lantbrukssällskap som ingår i dessa, som en del av sin verksamhet, specialrådgivning för utveckling av trädgårdsföretag.

I vardera centralförbundet verkar en nationell rådgivare med ansvar för utvecklingen av den regionala trädgårdsrådgivningen. Samarbetet ger synergifördelar bland annat ifråga om diversifieringen av kundtjänster, personalutbildningen och utvecklingen av inre kvalitetssystem. ProAgria-gruppen har ingått ett samarbetsavtal med rådgivningsorganisationerna i Sverige och Danmark.

ProAgria Maaseutukeskusten Liitto (MKL) och ProAgria-landsbygdscentraler

Landskapens regionala landsbygdscentraler erbjuder rådgivningstjänster till växthusföretag, frukt- och bärödlare samt till företag som odlar grönsaker på friland. Vid landsbygdscentralerna, som är 16 till antalet, verkar 13 regionala trädgårdsrådgivare. Därtill kommer landsbygdscentralernas övriga rådgivares tjänster. Landsbygdscentralerna erbjuder trädgårdsrådgivning även i samband med olika projekt.

ProAgria Svenska Lantbrukssällskapens Förbund (SLF) samt Pro Agria- lantbruks- och hushållningssällskapen

SLF sköter den riksomfattande koordineringen av den svenskspråkiga trädgårdsrådgivningen. SLF:s regionala nätverk omfattar lantbruks- och hushåll-

ningssällskapen i Nyland, Egentliga Finland, Österbotten och på Åland. Vid sidan om samarbetet med Pro Agria bedriver SLF även eget utvecklingsarbete och utgivningsverksamhet.

Sammanlagt fem rådgivare är verksamma i centralförbundet och i de regionala rådgivningsorganisationerna. En av rådgivarna arbetar i Helsingfors, medan resten verkar i Österbotten, Egentliga Finland och på Åland. Trots att rådgivarna betjänar hela trädgårdsföretagssektorn är framförallt de regionala rådgivarnas verksamhet och expertkunskaper inriktade på den regionala företagsstrukturen – t.ex. på växthusproduktion i Österbotten.

2.4.4 Arbetskraft

Primärproduktionen på friland och i växthus inom trädgårdssektorn sysselsätter sammanlagt cirka 22 250 personer. Siffran inkluderar fast anställda, helt och deltidsföretagare samt deras familjemedlemmar som är verksamma inom företagen. Antalet säsongarbetare i primärproduktionen uppgår till cirka 10 800 per år, varav ungefär 8 400 är utlänningar. Därtill sysselsätter grönssektorn cirka 15 000 personer per år, varav över en tredjedel är säsongarbetare.

Antalet sysselsatta inom den trädgårdsrelaterade handeln och vidareförädlingen är stort. Uppskattningen av den indirekta sysselsättande effekten varierar från 50 000 till 70 000 personer. De anställda inom trädgårdsbranschens primärproduktion tillhör Trä- och specialbranschernas förbund, medan arbetsgivarna tillhör Landsbygdens arbetsgivarförbund.

Trots att trädgårdsnäringen, i förhållande till antalet företag, är en betydligt större arbetsgivare än jordbruket, räknas branscherna oftast ihop och anges som jordbrukssektorn i arbetskraftsstatistiken. Detta gör det svårt att ange exakta uppgifter om arbetskraften.

Den utbildningsnivå som krävs av de anställda inom trädgårdssektorn varierar mycket beroende på arbetsuppgifterna. För uppgifter som gäller produktionsplanering eller som fordrar specialkunskaper bör arbetskraften ha trädgårdsutbildning eller tillräckligt stor erfarenhet. En stor del av grundarbetet, bland annat skördarbetet och skötsearbetet, utförs av arbetskraft som saknar branschutbildning. En av orsakerna till att en så stor del av arbetskraften saknar utbildning eller är av säsongnatur, är den låga lönenivån inom trädgårdsbranschen, vilket gör branschen mindre attraktiv bland de arbetssökande. Trots den låga lönenivån har löneutvecklingen följt andra branschers.

Det relativa antalet fast anställda är större i växthusföretagen och plantskoleföretagen än inom de övriga trädgårdssektorerna. Säsongarbetskraften är vanligast på bärodlarna och frilandsodlingarna av grönsaker. Det råder brist på inhemsk säsongarbetskraft, varför majoriteten av de säsonganställda kommer från utlandet, framförallt från Ryssland och Baltikum. De utländska arbetarna måste ha arbetstillstånd. Ansökningen och beviljandet av arbetstillstånd går olika snabbt i olika arbetskraftsdistrikt. Man räknar med att arbetstillståndsförfarandet, åtminstone ifråga om säsongarbetskraft, kommer att underlättas av den nya utlänningslagen. EU-utvidgningen år 2004 torde underlätta arbetstillståndsförfarandet för personer från de nya medlemsländerna. Det

är fortfarande oklart om arbetskraftens fria rörlighet kommer att gälla de nya medlemsländerna från början eller först efter en övergångsperiod.

3. Utvecklingsutsikter

3.1 Internationell utveckling

Bland de internationella faktorer som inom kort kommer att inverka på den finländska trädgårdssektorn kan nämnas förnyelsen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, världshandelsorganisationen WTO:s (World Trade Organization) nya förhandlingsrunda samt EU:s utvidgning österut.

3.1.1 EU:s gemensamma jordbrukspolitik

Jordbruket hörde till de första segmenten inom europeisk politik inom vilka medlemsstaterna underkastade unionen sin nationella beslutsrätt så, att samma harmoniserade regler kom att gälla inom unionen.

Då den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) inleddes rådde det underproduktion av de viktigaste livsmedlen i medlemsstaterna. Således var ett av CAP:s centrala mål att trygga livsmedelsproduktionen. Principen var redan då att bevara familjeodlingarna som en europeisk produktionsform.

I takt med att produktionstekniken har utvecklats och produktionen rationaliserats har underproduktionen av många produkter övergått i överproduktion. Vid decennieskiftet 1970-1980 införde unionen för första gången begränsande åtgärder, såsom produktionskvoter, stödkvoter och träda.

MacSharry-reformen från år 1992, då man inom vissa sektorer övergick från prisstöd till direkt, produktbundet stöd, kan anses utgöra en vändpunkt. I samband med reformen år 1992 började man tillämpa de associerade åtgärderna miljöstöd, beskogning och förtidspensionering.

Såväl inre som yttre orsaker ledde på 1990-talet till förslaget om förnyelse av den gemensamma jordbrukspolitiken, Agenda 2000. Inom ramen för Agenda 2000 fortsatte man att sträva efter sänkta priser på de centrala livsmedlen, enligt principerna i reformen från år 1992. Agenda 2000-förnyelsen omfattade inte trädgårdsprodukterna. Den gemensamma organisationen av marknaden för frukt och grönsaker har förnyats senast år 1996. Nästa förnyelseprocess inleddes enligt planerna år 2004.

Under sommaren 2002 inleddes en ny förnyelseprocess av den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU. Kommissionen föreslog en mer omfattande omändring än vad som var väntat. EU:s jordbruksministrar drog upp förnyelsens huvudlinjer i juni år 2003. En av de centrala nyheterna är inrättandet av ett gårdsstöd som inte är bundet till nyproduktion. Gårdsstödet kommer att omfat-

ta de flesta stöd som helt finansieras av EU. Medlemsstaterna kommer även framöver att kunna betala en del av de produktionsbundna stöden till växtnäringen och husdjursuppfödningen. Gårdsstödet börjar tillämpas tidigast år 2005 och medlemsstaterna kan vänta med att ta det i bruk fram till år 2007.

Stöden för trädgårdsproduktion i det nya stödsystemet beror på valet av stödsystem. Medlemsstaterna kan tillämpa gårdsstöd, uniformt stöd eller en kombination av dessa.

Stödet i gårdsstödsmodellen baserar sig på uppgifterna från referensperioden 2000-2002. Det hektarrelaterade stödet varierar från gård till gård. Trädgårdsväxter får inte odlas på de stödberättigande områdena.

Enligt modellen för uniformt stöd är det hektarrelaterade stödet inom ett område lika stort, oberoende av gårdens odlingshistoria och odlingsinriktning. I detta fall får trädgårdsväxter odlas på det stödberättigande området (förutom permanenta plantor). För de trädgårdsväxter som odlas på stödområdet gäller en gårds-, region- och landsrelaterad övre gräns som baserar sig på den gårdsareal som användes för produktion av trädgårdsväxter år 2003. Ifråga om trädgårdsproduktion liknar kombinationsmodellen det uniforma stödet. Medlemsländerna måste välja stödsystem före augusti år 2004.

Enligt jordbrukets strategiprojekt utgörs tyngdpunktsområdena i den framtida, gemensamma jordbrukspolitiken bland annat av rättvisare jordbrukspolitik och hållbart jordbruk, beaktande av områdenas naturliga konkurrenskraft i stödmotiveringen (behovsmotivering), bevarande av produktionsmotivation och arbetsglädje, regional jämvikt och social rättvisa samt av användning av miljövänliga produktionsmetoder.

3.1.2 Världshandelsorganisationen (WTO)

Före jordbruksavtalet i Uruguayrundan år 1994 låg jordbrukshandeln till stor del utanför reglerna för världshandeln. Jordbruksavtalet, som började tillämpas år 1995, inordnade även jordbrukshandeln i regleringen. I jordbruksavtalet kom WTO:s medlemsländer överens om reglerna för hur handeln skulle göras friare. Medlemsländerna avtalade även om strängare regler ifråga om gränsskydd, interna stöd och exportstöd.

Uruguayavtalet var ett viktigt steg i riktning mot en friare världshandel med jordbruksprodukter. Avtalet var avsett som den första etappen i en mer omfattande förnyelseprocess.

WTO:s nya förhandlingsrunda, den s.k. Doha-rundan, kommer att förändra den internationella jordbrukspolitiken avsevärt ifråga om handelspolitik under de närmaste åren. Jordbruksförhandlingarna gäller exportstödsformerna, importskyddet, interna stöd samt jordbrukets icke-kommersiella frågor. Det är svårt att förutspå slutresultatet i det här skedet, men utgående från EU-kommissionens preliminära förhandlingsposition förefaller det sannolikt att EU:s gemensamma jordbrukspolitik kommer att beläggas med strängare stödbegränsningar.

Marknadstillgänglighetsfrågorna är viktiga för EU, eftersom unionen är världens största importör och näst största exportör av jordbruksprodukter. EU vill gynna exporten, speciellt av sådana högklassiga produkter, vars rykte baserar sig på geografiskt ursprung och på hög produktionskunskap.

En nyckelfråga för EU ifråga om jordbruksförhandlingarnas innehåll, är bevarandet av de s.k. icke-kommersiella ärendena på agendan. Genom att betona den europeiska jordbruksmodellen har EU kraftigt fört fram jordbrukets mångfasetterade inverkan och jordbrukets viktiga roll i samhället, inte enbart som livsmedelsproducent utan även som producent av många andra tjänster och nyttigheter.

Vid WTO:s ministerkonferens, som hölls i Cancun i september år 2003, gjordes även en halvtidsuppföljning av den pågående handelsförhandlingsrundan. Konferensen skulle besluta om de egentliga eftergiftsförhandlingarnas konkreta mål. Världshandelsorganisationens femte ministerkonferens misslyckades redan före utgången av den reserverade konferenstiden.

Orsakerna till misslyckandet står främst att finna i de frågor som gäller jordbrukshandeln och utvecklingsländernas position. Enligt nuvarande tidtabell slutförs den pågående förhandlingsrundan i slutet av år 2004. Misslyckandet i Cancun torde dock förändra tidtabellen. De närmaste månaderna kommer att utvisa hur förhandlingarna fortsätter.

Sett ur finländskt trädgårdsperspektiv vore ett tidtabellsenligt världshandelsavtal gynnsamt, eftersom det skulle stabilisera läget inom den internationella handeln. Målet bör dock vara att bevara den "europeiska synpunkten" vid förhandlingarna. Avtalet torde inte medföra några snabba förändringar för den finländska trädgårdsmarknaden. Då importskyddet försvinner ökar visserligen utbudet och priserna sjunker; förändringarna kan bli påtagliga ifråga om halvfabrikat och frysvaror, liksom ifråga om plantskoleprodukter. Den fria handeln kan även medföra risk för att sjukdomar och skadedjur sprids till områden som tidigare varit fria från dem. Inom växthusnäringen fungerar världsmarknaden för snittblommor redan ganska fritt. Ifråga om krukväxter och växthusgrönsaker finns den viktigaste konkurrensen inom Europeiska unionen och i norra Afrika.

Viktiga mål för Finland i den nya handelsförhandlingsrundan är, enligt jordbrukets strategiprojekt, bevarandet av exportstödet, rättvis behandling av olika exportstödsformer, bevarandet av det inre stödets stödklasser (gul, blå, grön) och deras nuvarande regler (bilaga 2). Målen är att reglerna skall identifiera flerinverkan och att denna beaktas vid definitionen av tillåtna stöd, följande av försiktighetsprincipen, tillåtande av produktmärkning (t.ex. ursprung, produktionsätt, kvalitet) samt följande av förhandstillståndsförfarande ifråga om bioteknologiska produkter.

3.1.3 EU:s utvidgning

I december år 2002 kom de nuvarande medlemsländerna och de tio kandidatländerna överens om reglerna för inträde i EU. Anslutningsavtalet undertecknades i april år 2003. Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien, Slovakien,

Ungern, Slovenien, Malta och Cypern blir medlemmar i unionen i maj år 2004. Enligt dagens uppgifter upptas Rumänien och Bulgarien i unionen år 2007, medan medlemsförhandlingarna med Turkiet inleds år 2005. För jordbruks- och livsmedelssektorn innebär detta att den inre marknaden utvidgas och att konkurrensen hårdnar.

Jordbruks- och trädgårdsnäringarna hör till de besvärligaste helheterna vid utvidgningen. Eftersom jordbruks- och trädgårdsnäringen spelar en viktig roll i de nya medlemsländernas nationalekonomier, kommer därmed förbundna beslut att få en avgörande betydelse för hur utvidgningen lyckas. Skillnaderna mellan de nuvarande EU-ländernas och de nya medlemsländernas jordbruks- och trädgårdsproduktivitet är stora, liksom skillnaden i produktkvalitet. Skillnaderna försvårar utvidgningen av den inre marknaden.

De största jordbrukspolitiska problemen vid utvidgningen gäller den inre marknadens funktion, de direkta stöden och produktionskvoterna.

De viktigaste producenterna av trädgårdsprodukter bland de länder som ansluter sig till unionen i maj år 2004 är Polen, Ungern och Tjeckien. Framförallt Polens och Ungerns anslutning medför en kraftig ökning av frilandsarealen och produktmängderna på den inre marknaden. I dessa länder utgör trädgårdsproduktionen en viktig del av jordbruket och av hela nationalekonomin. Trädgårdsprodukterna utgör en avsevärd del av Polens och Ungerns export av jordbruksprodukter.

Estlands inträde i unionen kanske påverkar den finländska trädgårdsnäringen mest. De estniska trädgårdsprodukterna avsätts idag främst på den estniska marknaden, men de korta avstånden till Finland och resten av Norden stimulerar exporten då handelshindren försvinner.

Med utvidgningen av EU följer lättare transporter via Polen och Baltikum till Finland. Produktflödet kommer att öka och bli mer frekvent, vilket leder till ett ökat produktutbud i Finland. Utvidgningen kan även medföra att finländska företag förlägger sin verksamhet till de nya medlemsländerna och importerar sina produkter till Finland.

Vid sidan av de ovan nämnda hotbilderna kan utvidgningen även medföra nya möjligheter för den finländska trädgårdsproduktionen. Utvidgningen gör att konsumenterna på den inre marknaden ökar märkbart i antal, vilket innebär nya exportmöjligheter för högklassiga och konkurrenskraftiga finländska specialprodukter.

Enligt jordbrukets strategiprojekt är följande frågor i anslutning till utvidgningen av stor betydelse för Finland: bevarande av livsmedelstryggheten (förordningar om hygien och växthälsa), definition av produktions- och stödkvoter utgående från verklig produktion under den historiska referensperioden, beviljande av direkta stöd på ett sådant sätt att de inte förvränger näringarnas lönsamhetsförhållanden eller jordbrukets strukturutveckling samt avtal om sådana utvidgningskostnader som faller inom godkända finansieringsramar.

3.2 Allmänna utvecklingstrender med inverkan på trädgårdsbranschen

Trädgårdsbranschens framtid sammanhänger på många sätt med samhällets framtid. Livsmedelsmarknaden internationaliseras och importen leder till ett ökat antal nya produkter på den finländska marknaden.

Produkterna konkurrerar med de inhemska produkterna, men stimulerar samtidigt den finländska produktionsbredden.

Man bedömer att livsmedel och produkter som produceras i närheten av försäljningsstället kommer att vinna terräng. Handeln bör kunna fungera både globalt och lokalt. Inköpscentraliseringen kommer att fortgå, men samtidigt bör kunden erbjudas bekanta produkter som produceras lokalt eller regionalt.

Produktionen och konsumtionen av ekologiska produkter håller, efter en initie-llt kraftig ökning på att flacka ut. Arealen för eko-produktion ökade från år 2002 till år 2003 med 17 % för svarta vinbär, med 29 % för äpplen och med 6 % för lök. Eko-arealen sjönk däremot med 13 % för jordgubbar.¹⁶ Eko-produkterna kommer även i framtiden att ha sin givna kundgrupp och kommer därför att finnas kvar. Någon stor vidare tillväxt inom eko-sektorn är däremot osannolik, eftersom produktionstekniken är krävande, eko-odlingarna är små och produkterna är dyra. Tillväxtutsikterna blir inte bättre av den eventuella skärpningen av EU:s regler för ekologisk odling, speciellt reglerna för ekob-gisk växthusodling. Rimliga förutsättningar för ekologisk odling måste dock tryggas för framtiden.

Under senare år har den traditionella uppfattningen om produktion och där-med förbundna faktorer rubbats. Dagens konsument strävar inte enbart efter att tillgodose sina behov, utan konsumentens beteende styrs av många andra faktorer. Sådana faktorer är sökandet efter smakupplevelser, föreställningar samt estetiska och sociala aspekter.

Konsumenterna fäster allt större vikt vid produkternas hanterbarhet, hälsovär-de, kvalitet och trygghet. Hållbara produktionsmetoder har blivit ett begrepp bland konsumenterna som vill ha klara bevis på produkttryggheten. Trygg produktmärkning och spårbarhet har blivit viktiga element i produktionskedjan.

Detta accentueras även i handeln, där egenkontrollen, produkternas spårbar-het och den kraftiga satsningen på hög kvalitet hör till dagens verksamhet. Kvalitets- och miljösystemen omfattar handelns alla segment – marknadsfö-ring, logistik och inköp. Företagen inom handeln använder sådana metoder för egenkontroll som stipuleras i livsmedelslagen och som godkänts av de lokala livsmedelsmyndigheterna. Metoderna följer HACCP-systemet (Hazard Analy-sis and Critical Control Point).

Den demografiska förändringen och, framförallt, den åldrande befolkningen ställer vissa krav på trädgårdsproduktionen och -produkterna. I och med att landsbygdsbefolkningen minskar försvagas förutsättningarna för närmark-nadsprincipen trots att den återstående landsbygdsbefolkningen föredrar när-producerade livsmedel. Företagens transport av produkter och anskaffningar försvåras i takt med att de reguljära transportförbindelserna reduceras. Parti-

¹⁶ Puutarhakasvien luomuhuvelytytty tuotantoala 2003 (ennakkotieto 18.11.2003) (*Godkänd areal för ekolo-gisk produktion av trädgårdsväxter 2003 (förhandsuppgift 18.11.2003)*)
Kontrollcentralen för växtproduktion, webbsidor: www.kttk.fi

handlarna ser gärna att leverantörerna är stora och har ett mångsidigt produktsortiment.

Företagen inom primärproduktionen kan möta utmaningen antingen genom att växa eller genom att bilda kluster med andra företagare.

Även handeln bör kunna identifiera de olika kundsegments behov och önskemål. Minuthandeln har redan börjat specialisera sig och handeln strävar efter att tillgodose kundernas önskemål genom att etablera nya butikstyper.

3.3 Trädgårdssektorns utvecklingsutsikter

3.3.1 Ätbara trädgårdsprodukter

Efterfrågan på ätbara trädgårdsprodukter har ökat stadigt under det senaste decenniet. Minuthandelsförsäljningen har ökat med en tredjedel. Efterfrågan på nästan alla vegetabilier har klart ökat, med undantag av kålväxter.¹⁷ Även konsumtionen av bär har ökat. Däremot har konsumtionen av färsk frukt hållits på ungefär samma nivå under det senaste decenniet.

Trots att användningen av vegetabilier vid matlagning har ökat saknas exakta uppgifter om bruket av vegetarisk kost i Finland. Olika undersökningar gör gällande att cirka fem procent av ungdomen äter vegetariskt. Valet att äta vegetariskt sker av bland annat hälsoskäl och av ekologiska, etisk-filosofiska och religiösa orsaker.

Hushållsodlingen väntas minska ytterligare, vilket innebär att tryggheten av tillgången på vegetabilier alltmer kommer att ligga hos yrkesodlarna och handeln.

Ekonomiska recessioner anses inte inverka på den kilomässiga konsumtionen av vegetabilier, men konsumtionen inriktas på förmånliga produkter.

Konsumenternas intresse för olika produkter styrs delvis av modet, vilket gör konsumtionsprognostiseringen svår. Några snabba förändringar inom vegetabiliesektorn torde dock inte ske. Produktsortimentet kommer förmodligen att öka, vilket erbjuder handeln och odlarna nya möjligheter. De produkter som är lätthanterliga, internationella, hälsosamma och välsmakande kommer att öka sin popularitet.

Efterfrågan på oförädlade basprodukter förväntas förbli oförändrad, medan sådana produkter av råvarutyp som fordrar mycket arbete kommer att bli mindre populära.

I och med att de yngre konsumentgenerationerna blir allt mer internationellt inriktade, kan man anta att inhemskheten blir ett allt oviktigare urvalskriterium. Kvalitetsfaktorerna i kombination med inhemskt ursprung kan utgöra framtida valkriterier.

¹⁷ Kasvistase 2002 (*Vegetabiliebalans 2002*), Inhemska trädgårdsprodukter rf

Idag betingar många inhemska trädgårdsprodukter ett högre pris än motsvarande importerade produkter eftersom efterfrågan på de inhemska produkterna är större än på de importerade. Handelns priser på basprodukter närmar sig långsamt internationell nivå, vilket innebär att prisskillnaden mellan inhemska och importerade produkter minskar eller försvinner. Produktutveckling, produktprofilering och användning av varumärken bevarar de inhemska produkternas kvalitetsfördelar och hjälper konsumenterna att identifiera de inhemska produkterna. Frukt och grönsaker, som är den största importproduktgruppen bland jordbruksprodukterna, stod år 2002 för 15,4 % av Finlands livsmedelsimport¹⁸.

Exportmöjligheterna för trädgårdsväxter är små eftersom pris- och kvalitetskonkurrensen är hård i alla världens länder. Om imagen hos de finländska trädgårdsprodukterna kan samordnas, finns det exportmöjligheter för specialprodukter och även basprodukter i östlig riktning. Ökad export skulle inverka på stödpolitiken eftersom de nuvarande nationella stöden gäller produktion för den inhemska marknaden.

3.3.2 Prydnadsväxter och plantskoleprodukter

Användningen av prydnadsväxter i hemmen och i trädgårdarna har ökat under senare år. Framförallt användningen av blommande krukväxter och gruppväxter antas öka även framöver. Däremot torde användningen av snittblommor förbli oförändrad.

Efterfrågan på plantskoleprodukter har ökat märkbart under det senaste decenniet. Realpriset på plantor har sjunkit påtagligt, vilket delvis förklarar den ökade efterfrågan.

Efterfrågan på plantskoleprodukter ser ut att öka framöver, vilket framförallt beror på finländarnas trädgårdsintresse. Intresset för närmiljön och skötseln av den ökar plantätgången. Den produktmässiga variationen kan vara stor, men trenden är lovande. Ett stort frågetecken i prognostiseringen utgörs av ovissheten om framtidens byggkonjunkturer. Om landet drabbas av ekonomisk recession, kan användningen av plantor i såväl privat som offentligt grönbyggande påverkas kraftigt.

Ifråga om prydnadsväxter utgör ursprunget ett sekundärt urvalskriterium. Bedömningen är att inhemskheten inte heller framöver kommer att spela någon större roll.

Av plantskoleprodukterna har vedstamsväxterna vissa exportförutsättningar framförallt till Ryssland, norra Sverige och norra Norge, alltså till sådana områden där endast mycket vintertåliga växter trivs. Om förädlingsverksamheten avseende prydnadsväxter tryggas, kan växterna komma att exporteras även till nya marknader.

¹⁸ Livsmedelsindustriförbundets webbsidor: www.etl.fi Tilastot (Statistik)

4. Alternativa framtida utvecklingsriktningar

Arbetsgruppen bedömde trädgårdsbranschens utveckling under de följande tio åren, fram till år 2013.

Arbetsgruppen ansåg det inte vara realistiskt att skåda längre in i framtiden, eftersom även en tioårsprognos är svår att göra p.g.a. osäkerhetsfaktorerna.

Den inhemska trädgårdsproduktionens marknadsandel har förblivit hög under EU-medlemskapet, vilket kan anses vara positivt. Orsaken är konsumenternas positiva inställning till inhemska produkter. Trädgårdsföretagens lönsamhet i medeltal är dock svag, vilket har lett till att framtidstryggande investeringar inte har gjorts i tillräcklig omfattning. Trots tillgängliga investeringsstöd, har företagets produktionsapparat blivit allt äldre under EU-medlemskapet.

De inhemska produkterna har svårt att konkurrera med importerade produkter ifråga om priset. Den dåliga lönsamheten har minskat intresset för branschen, såväl bland företagen som bland dem som står i beråd att välja studieinriktning. Den inhemska produktionsutvecklingen har påverkats negativt av den osäkerhet som råder om stödnivåer och stödets längd.

Den nuvarande utvecklingen inom trädgårdsbranschen leder till smalare produktion och sämre sysselsättning om trenden inte vänds med hjälp av åtgärder från företagen och statsmakten.

4.1 Positiv utveckling

En positiv utvecklingstrend aktiverar näringen, upprätthåller en mångsidig näringsstruktur på glesbygden och tryggar sysselsättningen. Ett mångsidigt, högklassigt och tryggt utbud på trädgårdsprodukter är av stort nationellt intresse, eftersom produkternas stora hälsovärde är både bevisat och accepterat. Finländarnas positiva inställning till trädgårdsnäringen och det ökande trädgårdsintresset är av stor betydelse för branschen.

Positiv utveckling inom trädgårdsbranschen karakteriseras av en behärskad och uppåtgående strukturförändring. Den fortsatta utvecklingen förutsätter en sådan lönsamhet inom branschen att företagen kan göra de investeringar som behövs för bevarande av konkurrenskraften. En förnyelse av trädgårdsföretagen och effektiviserad verksamhet skulle locka nya företagare och arbetskraft till branschen. Företagsaffärerna och generationsskiftena borde realiseras så, att åldersstrukturen bland företagen är i balans.

Positiv utveckling förutsätter att konsumenternas intresse för inhemska trädgårdsprodukter kvarstår och att trädgårdsföretagen förmår diversifiera och anpassa sin produktion till efterfrågan.

Ett effektiviserat marknadssamarbete och kvalitetsarbete inom hela kedjan medför en hög produktkvalitet och en lönsam produktion.

De resurser som stöder branschen, nämligen utbildningen, forskningen och rådgivningen, är tillräckliga för att garantera en fortsatt god utveckling.

I takt med att produktionen utvecklas, utvecklas även stödsystemen så, att de stöder högklassig och lönsam trädgårdsproduktion och därmed förbundna investeringar utan att snedvrیدا konkurrensen.

Produktionskostnaderna utvecklas gynnsamt i förhållande till kostnaderna i konkurrentländerna. Företagens konkurrenskraft beaktas i tillräcklig omfattning i den statliga beslutsprocessen gällande beskattning, arbetskraftspolitik samt miljö- och byggnadsfrågor.

4.2 Negativ utveckling

En negativ utvecklingstrend leder till ensidigare näringsstruktur och minskad företagsamhet i glesbygden. Detta medför ökad arbetslöshet och flykt från landsbygden. Leveransberedskapen av livsmedel kan sjunka och bristen på sådana produkter som konsumenterna önskar kan leda till en minskad totalkonsumtion.

En negativ utveckling inom trädgårdsbranschen karakteriseras av en obehärskad strukturförändring som leder till att branschen börjar förtvina och att allt fler företag undviker investeringar. Följden blir att ingen vill ta över eller köpa företagen och att de avslutar sin olönsamma verksamhet. Nedläggningen av trädgårdsföretag leder till ökad arbetslöshet i glesbygden.

Om den inhemska trädgårdsnäringsens marknadsposition försvagas och försäljningen rasar, ersätts produkterna av billiga importvaror. De inhemska produkterna blir "elitprodukter" som konsumeras av ett fåtal kunder. Den totala konsumtionen av trädgårdsprodukter minskar, vilket inverkar negativt på folkhälsan.

De faktorer som stöder utvecklingen inom trädgårdsbranschen, nämligen utbildning, forskning och rådgivning decimeras på grund av resursbrist. Företagarna är inte intresserade av att producera kvalitetsprodukter och saknar motivation för vidareutbildning. Produktkvaliteten sjunker.

Om stöden till trädgårdsnäringsen minskar påtagligt, snedvrider konkurrensen eller upphör, sjunker företagens lönsamhet ytterligare och de ekonomiska grunderna för fortsatt verksamhet upphör att existera. Lönsamheten sjunker om priset på produktionsfaktorer stiger mer än i konkurrentländerna och pris-höjningar samtidigt är otänkbara på grund av konkurrensen från importerade produkter. Energipriset, skattesatserna och priset på arbetskraft är av stor betydelse för branschens lönsamhet.

5. Målsättning och åtgärdsförslag

En god tillgång på trädgårdsprodukter stimulerar konsumtionen och gynnar folkhälsan. Konsumtionen av många produkter är flerfaldig under produktions-säsongen jämfört med importsäsongen. Närproducerade färska och trygga trädgårdsprodukter av hög kvalitet gynnar konsumtionen. Trädgårdspolitiken

bör ha som mål att utbudet av vegetabilier och andra trädgårdsprodukter motsvarar efterfrågan, både ifråga om mängd och om sortiment.

En grön omgivning gör att människor mår bra. Undersökningar ger vid handen att en grön och välskött miljö ökar trivselen och värderingen av bostadsområden samt leder till att människor känner sig bättre till mods och gärna vistas utomhus. Grönbyggandet i nordliga förhållanden kräver specialkunskaper och begränsar användningen av växtmaterial. Plantskoleprodukter som förädlats med tanke på förhållandena i Finland lämpar sig väl för miljöbyggande. Valet av sådana plantor håller dessutom kostnaderna nere.

Den inhemska trädgårdsproduktionen, som spelar en viktig roll för många områdens livsbetingelser, har en viktig sysselsättande effekt speciellt i regioner med få arbetsplatser. Trädgårdsproduktionen lämpar sig väl för sådana områden där de enskilda åkerarealerna är för små för reguljärt jordbruk. Trädgårdsnäringens möjligheter borde beaktas mer vid regionalpolitiska riktlinjer.

Finlands trädgårdsodlingskultur har långa traditioner och är av hög klass. Utbildnings- och förkovringsinsatserna har varit stora, såväl ekonomiskt som mentalt. Om odlingarna och kunskapskapitalet försvinner, är de så gott som omöjliga att återställa.

Den odlingsmark som används för trädgårdsodling kan knappast användas effektivare för annan primärproduktion. Näringens produktionsmedel och byggnader, vilka representerar ett ansevärt kapital, lämpar sig i allmänhet inte för annan produktion. Kapitalavkastningen förutsätter fortsatt trädgårdsproduktion.

Trädgårdsnäringens andel av jordbrukssektorns arbetsplatser och försäljningsintäkter har vuxit märkbart under EU-medlemskapet. Situationen återspeglas av stödpolitiken, både ifråga om produktions- och strukturstöd. Där emot har tillväxten inte beaktats tillräckligt vid allokeringen av resurser till forskning och rådgivning.

För tryggnad av den finländska trädgårdsproduktionens framtida konkurrenskraft, definierar arbetsgruppen fyra tyngdpunktsområden för trädgårdspolitiken under perioden 2004-2013:

- 1. Stimulans av marknads- och konsumentinriktad verksamhet inom trädgårdsbranschen**
- 2. Stimulerande stödpolitik och kostnads kontroll**
- 3. Tryggnad av trädgårdsbranschens stödresurser**
- 4. Harmonisering av miljö- och trädgårdspolitiken**

5.1 Stimulans av marknads- och konsumentinriktad verksamhet inom trädgårdsbranschen

Konsumentinriktningen förutsätter att handeln tillhandahåller inhemska produkter som motsvarar konsumenternas behov och önskemål. Det bör vara lätt för handeln att köpa in inhemska produkter – tillräcklig kvantitet och tillräckligt brett produktsortiment - från ett fåtal leverantörer. För att nå detta mål och möjliggöra utbudsprognostisering, bör samarbetet mellan producenterna utvecklas. Samarbetsutvecklingen kunde koordineras av producentorganisationerna eller av andra producentsammanslutningar.

För att förbättra balansen på marknaden och undvika överutbud skapas ett system som, vid behov, medger en effektiviserad marknadsföring och distribution. Systemet skapas i samarbete mellan handeln och producenterna.

En utredning görs om producentsammanslutning för marknadsföringssystemens funktion i de EU-länder, i vilka en betydande del av produktionen kanaliseras ut på marknaden via producentsammanslutningar för marknadsföring. Resultaten från undersökningen används för effektivisering av producentsammanslutningar för marknadsföring i Finland. Rådgivningsverksamhet som stimulerar till samarbete mellan producenterna utökas.

5.1.1 Kvalitetsarbete inom produktion och distribution

Med hjälp av kvalitetsarbetet förbättras kvaliteten hos trädgårdsprodukterna och produktionen ytterligare, vilket leder till ett ökat förtroende för inhemska produkter bland de finländska konsumenterna. De viktigaste konkurrensfaktorerna ifråga om kundbelåtenhet och inköpslojalitet är produkternas färskhet och smak. Produktionsmetoderna och -insatserna samt verksamheten inom hela livsmedelskedjan måste utvecklas så, att slutprodukterna är trygga att använda och motsvarar konsumenternas kvalitetskrav.

Branschens lönsamhet kan förbättras med hjälp av kvalitetsarbete och kvalitetssystem, som medför effektivare produktionsmetoder och minimering av fel och svinn i produktionskedjan.

För att bevara kvaliteten hos trädgårdsprodukterna i distributionskedjan samordnas producentledets och handelns kvalitetsarbete. Odlingarnas basarbete, en obruten kylkedja och snabba transporter är kritiska faktorer.

Parallellt utvecklas distributionen av produkter som inte lagras. Transporten från producent till konsument sker så snabbt som möjligt och de inhemska produkternas färskhetsfördel utnyttjas effektivt. Även minuthandeln beaktas, eftersom känsliga produkter lätt förfars på butikshyllan.

Kvalitetsarbetet eftersträvar en ekologiskt och etiskt godtagbar verksamhet inom hela produktionskedjan. Företagarnas och de anställdas yrkesskicklighet stimuleras, producentpriserna stiger och företagets lönsamhet ökar.

Förhållandet mellan pris och kvalitet hos trädgårdsprodukterna bör vara sådant, att samtliga konsumentgrupper väljer att köpa inhemska trädgårdsprodukter.

Konsumenterna bör hållas informerade om vikten av att äta vegetabilier, betydelsen av en välskött miljö, om hur produkterna produceras samt om hur de kan användas. Man bör eftersträva en dialog med konsumenten för att erhålla värdefull feedback och idéer för vidareutveckling av näringen. Marknadskommunikationen koncentreras till produktgrupps- och hälsokampanjer. Den viktigaste målgruppen utgörs av ungdomar och andra som håller på att utveckla sina kostvanor.

Vid finansieringsbeslut som gäller utvecklingsprojekt prioriteras sådana projekt som leder till förbättrade metoder och högre produktkvalitet. Mer resurser behövs för uppföljning av produkternas inre och yttre kvalitet samt för förbättring av minuthandelns kunskaper om frukt och grönsaker.

Finansieringen av sådan informationsverksamhet som förstärker konsumenternas medvetenhet om trädgårdsbranschens produkter, kunskaper om hur de används och om deras hälsovärde måste fortsätta. Ungdomen utgör en specialmålgrupp.

5.1.2 Upprätthållande och diversifiering av trädgårdsproduktsortimentet

Målet är att trädgårdsprodukterna och prydnadsväxterna skall utgöra en lockande produktgrupp som lämpar sig för ändrade konsumtionsvanor och förhållandena i Finland. Ett mångsidigt utbud gynnar sunda levnadsvanor bland konsumenterna. För många konsumenter är hanterbarheten en viktig faktor. Produkterna kan ges mervärde genom att höja förädlingsnivån.

Det nuvarande sortimentet av ätbara vegetabilier borde breddas för att upprätthålla efterfrågan.

Tillgången på hållbart och högklassigt plantmaterial för grönbyggande och trädgårdar bör tryggas.

Ifråga om inhemska produkter måste distributionskedjan göras transparent. Spårbarheten måste säkras med hjälp av märkning, produktions- och distributionshistorik.

Införandet av nya trädgårdsprodukter och förädlade produkter i produktion och försäljning är en långsam process som kräver en långsiktig produktutveckling och marknadsföring. Marknadsintroduktion av nya produkter fordrar samarbete inom hela kedjan.

Förädlingen av trädgårdsprodukter bör ske så, att produkterna motsvarar konsumenternas och storkökens behov även framöver. Produktionen av finländska råvaror av hög kvalitet för vidareförädling och industrins behov bör stimuleras med hjälp av stödpolitik och produktionsutvecklingsåtgärder. Produktionstopparna för vissa produkter kan jämnas ut med hjälp av förädling. Förädlingen förlänger dessutom försäljningssäsongen och möjliggör användningen av produkter, vars yttre kvalitet inte är prima.

Konsumenterna måste kunna erbjudas vegetabilier och prydnadsväxter av hög kvalitet även under avvikande förhållanden, som kan uppstå till följd av bland annat miljöfaktorer, internationella kriser och lokala skördeförluster.

Trädgårdsbranschen bör följa de riktlinjer som rekommenderas av Maa- ja metsätalousministeriön geeniteknikkatyöryhmä (*Jord- och skogsbruksministeriets arbetsgrupp för genteknik*). Enligt arbetsgruppen bör de genteknologiska tillämpningarna vara kund- och miljöinriktade och sträva efter att skapa produkter av ännu högre kvalitet, med beaktande av egenskaperna hos den finländska jordbruks- och trädgårdsnäringsen och de finländska naturförhållandena.

Verksamhetsförutsättningarna för en ekologisk trädgårdsproduktion bör möjliggöra produktion som motsvarar efterfrågan.

Inkomststrukturen hos industrins kontraktsodlingar måste vara sådan att den inhemska odlingen av industriråvaror är lönsam. Ifråga om forskning och utveckling bör såväl färskproduktionen som odlingen av produkter för förädling beaktas.

Myndighetsövervakningen och annan kontroll av den ekologiska produktionen bör hållas på en för odlaren rimlig mängd- och kostnadsnivå. För att underlätta cirkulationen av trädgårdsväxter, bör åkerbyten mellan eko-producenter vara möjliga.

De förordningar som stadgar om trädgårdsväxternas ekologiska förökningsmaterial och ekologisk växthusproduktion bör även framöver vara sådana, att den finländska produktionstekniken kan användas för odling.

5.2 Stimulerande stödpolitik och kostnadskontroll

5.2.1 Utkomststöd

Stödpolitiken strävar efter att även framöver erbjuda ägarföretagare sådana utkomst- och strukturstöd som förbättrar produktionens konkurrenskraft. Målsättningen finns inskriven i punkten om jordbruks- och trädgårdsföretag i det nuvarande regeringsprogrammet.

Stöden bör inriktas på aktiva företag och företag som utvecklas. Stödpolitiken, som bör vara långsiktig och konsekvent, bör utformas rättvist med tanke på företagen i olika delar av landet. Ändamålsenlig stöd användning gynnar produktionen inom sådana områden som har naturliga konkurrensförutsättningar (bl.a. lokalklimat och jordmån), kunskapsstraditioner och marknad. Stödpolitiken och andra administrativa åtgärder får inte leda till att produktionen flyttas från lämpliga områden till mindre lämpliga.

Utkomststödet fortsätter i sin nuvarande form och är i princip lika stort i hela landet. Stödsystemet bör utformas så, att förhållandet mellan försäljningsinkomster och stöd är rimligt.

För att försäkra sig om att stöden inriktas på producenter som utvecklar sin verksamhet bör effekten av utkomststödet bedömas regelbundet. Stödvillkoren bör utformas så, att stöden alltid förutsätter omsorgsfull odling och att den kortvariga säsongproduktionen inom olika segment, som leder till produktöversvämning på marknaden, reduceras. Stödsystemet bör även bedömas med utgångspunkt från att stöden inte får leda till uppehåll och antalsökning av svaga odlingar som bedrivs med otillräckliga insatser.

För att assistera vid utvecklingen av trädgårdsnäringsens stödsystem tillsätts en expertgrupp, bestående av representanter för administrationen och branschens producent- och företagarorganisationer. Gruppen har till uppgift att utreda gränsdragningarna för stöden, med beaktande av problem som uppträder inom övervakningen och vid fattandet av stödbeslut. Därtill skall arbetsgruppen utarbeta utvecklingsförslag som går i linje med målsättningarna i denna promemoria.

På basis av artikel 141 i anslutningsfördraget tillförhandlas tillräckliga befogenheter för tilldelande av stöd till växthusproduktionen i Södra Finland och till lagringen inom frilandsproduktionen så, att sektorernas stödpolitik fortgår i en enhetlig form i hela landet.

Tillämpningen av den gårdsstödsmodell som omfattas av den förnyelse av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som godkändes i juni år 2003 bör ske så, att nuvarande trädgårdsproducenter inte råkar ut för snedvriden konkurrens.

Om förnyelsen av de nationella stöden, LFA-stödet eller miljöstödet medför större nedskärningar för trädgårdsbranschen än för

andra sektorer, bör dessa bortfall kompenseras i samband med modellerna för andra jordbruksstöd.

5.2.2 Strukturstöd

Målsättningen med strukturutvecklingen inom trädgårdsnäringen är att öka den inhemska produktionens konkurrenskraft. Detta förutsätter såväl högklassiga produkter som konkurrenskraftiga produktionskostnader. Strukturstöden inriktas på metoder som effektiviserar produktionen och reducerar kostnaderna. På längre sikt sammanhänger den inhemska produktionsomfattningen med hur väl näringen kan möta konkurrensen från importen.

Uppnåendet av en tillräcklig ekonomisk avkastning och produktionseffektivitet samt bevarandet av kundförhållanden till partihandeln förutsätter framöver större företag eller samgång mellan mindre företag för att effektivt kunna leverera stora partier produkter med jämn kvalitet till storkunderna. Större företag och klusterföretag har de bästa förutsättningarna att kunna utnyttja modernaste produktionsteknik.

Trädgårdsproduktionen bör även framöver huvudsakligen basera sig på familjeföretag. För att trygga en flexibel marknadsfunktion behövs mindre företag som tillgodoser den lokala marknadens behov vid sidan om de stora företagen med riksomfattande verksamhet. Företagens effektivitet och lönsamhet kan höjas genom samarbete, till exempel ifråga om skördehantering, marknadsföring och kunskapsutveckling.

Inom växthusproduktionen är målet att ersätta små, energimässigt ineffektiva och tekniskt föråldrade produktionsenheter med tekniskt moderna anläggningar. Inom frilandsproduktionen är målet att, med hjälp av tekniskt sofistikerade lager och kyl- och frysanläggningar, åstadkomma en hög produktkvalitet. Investeringar i modern utrustning möjliggör en effektiv handelsförberedelse av produkterna.

Investeringsstödet sporrar företagen att utvecklas, stöder konkurrenskraften och stimulerar strukturutvecklingen. Investeringsstödet, som får allt större betydelse i takt med att utkomststödet sporrande effekt avtar, måste ges tillräckliga resurser. Investeringsstödet inriktas på sådana företag som enligt expertutlåtanden är utvecklingsdugliga.

Investeringsstöden bör, enligt regeringsprogrammet, beakta företagets konkurrensutveckling, produktionsrelaterade miljöfrågor samt företagarnas möjligheter att orka i sitt arbete.

Trädgårdsnäringen har större behov av specialmaskiner och -byggnader än andra produktionssektorer. Det utvecklingsarbete som görs på företagen strävar efter att reducera kostnaderna genom att öka skörden och genom att rationalisera bl.a. arbetsinsatsen och energiförbrukningen. Investeringarna i produktionsanläggningar, maskiner och annan utrustning bidrar på längre sikt till att reducera kostnaderna.

Bidrags- och räntestödsprocenten hos de stöd som används för investeringar i byggnader, maskiner och utrustning bör utformas så, att den sporrande effekten är tillräcklig men inte lockar till onödiga investeringar.

Behandlingen av stödansökningar baseras mer än tidigare på expertutlåtanden och företagsanalyser.

Investeringsstödssystemet, som tillämpas på lika villkor i hela landet, bör vara utformat så, att eventuella justeringar av stödnivåerna och villkoren sker så sällan som möjligt.

Användningen av inhemska bränslen stimuleras genom att utveckla utrustning som lämpar sig för trädgårdsbranschen, genom att effektivera rådgivningsarbetet i anslutning till användning och ibrukttagande av utrustningen samt genom att bevilja stöd till investeringar i anslutning till ibrukttagandet.

Strukturförändringen inom trädgårdsnäringen kommer förmodligen att vara snabb fram till decennieskiftet och antalet företag kommer att minska. De trädgårdsföretagare som är försäkrade enligt lagen om pension för företagare saknar det förtidspensioneringssystem som finns i MYEL (Lagen om pension för lantbruksföretagare).

Generationsskiftesstöden och startstöden för unga odlare bör utökas och anpassas till trädgårdsföretagen.

Om verksamhetsförutsättningarna inom någon trädgårdssektor märkbart försvagas, bör en motsvarighet till det avträdelsestöd som gällde växthusproduktionen under perioden 1995-1998 tas i bruk.

5.2.3 Kostnadsfaktorer

Vid beslutsfattande i samhällliga frågor som påverkar produktionens kostnadsstruktur, såsom beskattning, arbetsrelaterade frågor och andra ärenden, beaktas beslutens inverkan på företagets lönsamhet och internationella konkurrenskraft.

Beskattningen av den energi som används för växthusproduktion bör utredas. Den finländska taxeringen bör jämföras med motsvarande taxering i konkurrentländerna. Vid fastställandet av energibeskattningen bör större uppmärksamhet än tidigare fästas vid den fria konkurrensen och vid beskattningsförfarandet i konkurrentländerna.

Mervärdesskattesatsen för trädgårdsprodukter bör sänkas inom ramen för vad statsfinanserna och övriga skattelättnader medger.

Arbetskraftspolitiken bör utvecklas så, att det ökande behovet av kortvarig arbetskraft kan tillgodoses. Principerna för anställning av behovsrelaterad arbetskraft till trädgårdsföretagen bör förenhetligas i hela landet.

Sortimentet av bekämpningsmedel för trädgårdsbruk med liten åtgång har krympt kraftigt i takt med skärpningen av kraven på bekämpningsmedel och på grund av förnyelsen av EU:s godkännandeförfarande.

De nya och förbättrade produkter som utvecklas utgående från av EU godkända verksamma substanser och ämnen som medför mindre belastning på miljön, når inte Finland i önskad omfattning, eftersom tillverkarna anser att det nuvarande godkännandeförfarandet är för krävande i förhållande till den ringa åtgången.

Det finns risk för att den inhemska trädgårdsproduktionen krymper eller lider ekonomisk förlust på grund av att växtskyddsmöjligheterna minskar. En betraktelse av risken att exponeras för bekämpningsmedelsrester visar att situationen förvärras: de inhemska trädgårdsprodukterna ersätts allt mer av importerade produkter, som har producerats med betydligt större mängd bekämpningsmedel än de inhemska.

Lagstiftningen om bekämpningsmedel bör förenhetligas så, att godkännandeförfarandet och ibrukttagandet av ämnen med liten åtgång kan basera sig på dokumentering från andra länder i norra Europa.

Zogodkännandet inom EU av kommersiella produkter med liten åtgång bör påskyndas, då odlingsbetingelserna är likartade (t.ex. växthusproduktion).

Lagen bör medge möjlighet att, i problemsituationer, snabbt få tillstånd till begränsad användning av sådana bekämpningsmedel, vars aktiva substans finns upptagna på EU:s positivförteckning, trots att den kommersiella produkten inte är godkänd för användning i Finland.

Provningstillståndsförfarandet bör bevaras i bekämpningsmedelslagstiftningen, för att möjliggöra en tillräcklig praktisk utvärdering av nya produkter.

Definitionen av trädgårdsproduktion bör breddas i författningarna och trädgårdsnäringen bör hanteras som en del av jordbruket. Idag behandlas ibland likartade företag olika. Lagstiftningen bör beakta sektorns särdrag.

De olika förvaltningsområdenas författningar avseende beskattning, byggnadsverksamhet och annat som berör trädgårdsnäringen, evalueras. På basis av bedömningarna avges förbättringsförslag till de ansvariga instanserna.

5.3 Tryggheten av trädgårdsbranschens stödresurser

Utvecklingen inom trädgårdsnäringen stöds av forskning, specialiserad rådgivning, olika utvecklingsprojekt samt av den utbildning som förser branschen med yrkeskunnig arbetskraft. Trädgårdsproduktionen karakteriseras av ett brett produktsortiment och av varierande, produktrelaterade odlingsmetoder. För att lyckas bör företagaren vara specialiserad på och ha specialkunskaper om produktion av någon viss produkt eller produktgrupp. Vid resursallokeringen till trädgårdsnäringen bör dess mångsidighet och produktionsbredd beaktas.

Den finländska trädgårdsforskningen är mycket viktig för branschens utveckling. Forskningen i anslutning till växthusproduktion koncentreras till utvecklingen av sådan odlingsteknik som används i Finland, t.ex. odling med tillförsel av extra ljus.

Ifråga om frilandsodling av trädgårdsprodukter gör våra klimatologiska förhållanden att en stor del av de utländska forskningsresultaten, förädlingsarbetet och sortförsöken är svåra eller omöjliga att tillämpa på den finländska produktionen. Den nordliga växtskyddsforskningen är mycket viktig för vår trädgårdsproduktion.

Vid sidan av den biologiska forskningen behövs trädgårdsföretagsekonomisk forskning och produktionsteknisk forskning. Eftersom forskningsresurserna är begränsade, bör de huvudsakligen inriktas på de viktigaste odlingsväxterna och på områden som relativt snabbt ger sådana resultat som kan tillämpas på den inhemska produktionen.

Trädgårdssektorns mångsidighet och dess ekonomiska betydelse bör beaktas i de finansieringsbelopp som styrs till forskningen via MTT:s och JSB:s budget- och projektmedel. Finansieringens rättvisa nivå bör bedömas och denna bedömning bör ligga till grund för beviljandet av forskningsmedel.

Arbetsgruppen understöder de åtgärdsförslag som trädgårdsnäringens växtförädlingsarbetsgrupp lägger fram i sitt betänkande. Gruppen anser att tryggheten av den inhemska trädgårdsväxtförädlingen och produktionen av sunda plantor är av särskilt stor vikt.

Rådgivnings- och experttjänsterna inom trädgårdsbranschen bör kunna möta de ökande utmaningar som följer av att företagarna specialiserar sig och skaffar sig djupare kunskaper. Experterna bör följa med internationaliseringen av sin egen sektor och fungera som drivkraft för och koordinator av det inhemska utvecklingsarbetet. Yrkesskicklig specialrådgivning är en nödvändig resurs vid förmedlandet av inhemska och utländska forskningsrön till företagen samt vid organiseringen av utvecklingssamarbetet mellan företagen.

De resurser som styrs till rådgivningen inom trädgårdsproduktionen bör ligga på en sådan nivå, att odlarna kan använda rådgivningstjänsterna med rimliga egna insatser.

Experterna inom trädgårdsproduktionen bör huvudsakligen tillhöra sådana organisationer, vars övriga personal kan stöda och assistera experternas arbete och utveckling. Expertantalet bör medge specialisering på olika produktionssegment, på samma sätt som inom odlarledet. De organisationer, som hyser experterna, bör satsa på personalens yrkesutveckling genom utbildning och internationella kontakter.

Utvecklingen av rådgivningen och experttjänsterna inom trädgårdsbranschen under de senaste åren, samt den framtida organiseringen, bör bedömas i förhållande till Jord- och skogsbruksministeriets och näringsens mål, de olika sektorernas och områdenas behov samt resurserna. De tillgängliga resurserna bör allokeras så effektivt och resultatriktat som möjligt.

Arbetsgruppen anser att den riksomfattande koordineringen av yrkesutbildningen för närvarande är otillräcklig. Utbildningen på andra stadiet inom trädgårdsbranschen är fördelad på för många läroanstalter. Färre enheter, med större person- och materialresurser, skulle ha lättare att hålla en hög undervisningsnivå. Det totala antalet studieplatser bör dock ligga på dagens nivå. Specialiseringen inom läroanstalterna borde tillskyndas, till exempel genom att dra nytta av yrkesgruppens kunskaper i undervisningen.

Trädgårdsutbildningen vid universitetet bör tryggas med hjälp av kompetent, akademiskt utbildad personal. Utbildningsprogrammet bör, vid sidan av forskarutbildningen, även erbjuda inriktningar som lämpar sig för andra uppgifter inom branschen.

Trädgårdsutbildningen bör utvecklas så, att studieplatserna inom grundutbildningen motsvarar behovet av arbetskraft. En del av läroanstalterna borde erbjuda högt specialiserad undervisning inom olika trädgårdssegment, till exempel inom ramen för yrkesexamenssystemet.

Läroavtalssystemet, som används i rätt ringa omfattning i Finland, borde utvecklas enligt trädgårdsbranschens behov.

Vid Undervisningsministeriets utbildningsnämnd för jordbruk och miljö bör tillsättas ett rådgivande, trädgårdsinriktat expert- och myndighetsorgan, som följer med utvecklingen inom den riksomfattande trädgårdsutbildningen samt avger rekommendationer om utbildningens omfattning, innehåll och resursbehov.

Möjligheterna att inrätta ett företagartutbildningsprogram på yrkeshögskolenivå utreds. Utbildningsprogrammet skulle stöda förnyelsen inom företagen och familjeföretagens generationsskiften.

Dagens projektverksamhet inom trädgårdsbranschen är mycket spridd och osamlad. De finns flera register över realiserade och pågående projekt, men de är svårtillgängliga och ofta inaktuella. För att undvika dubbelarbete bör pro-

jektverksamheten koordineras effektivare. Projekthandledningen och den projektrelaterade informationsverksamheten bör intensifieras.

Myndigheternas projektregister bör utvecklas så, att projekten inom olika sektorer kan följas upp ifråga om mängd och innehåll. Ett register över projekten inom trädgårdsbranschen inrättas. Registret gynnar informationsutbytet mellan projekten och mellan de berörda aktörerna. Projekthandledningen och informationsförmedlingen intensifieras.

Satsningen på riksomfattande och regionala projekt inom trädgårdsbranschen bör öka. De centrala utvecklingsområden som förs fram i denna trädgårdsstrategi och i näringsens egna utvecklingsprogram, bör beaktas i tillräcklig omfattning vid förberedandet av regionala och strukturella program. Vid behov bör en egen åtgärdsportfölj uppgöras inför kommande finansieringsperiod.

5.4 Harmonisering av miljö- och trädgårdspolitiken

Miljöstyrningen av trädgårdsbranschen realiseras som en del av den gemensamma lagstiftningen. De förordningar som tangerar branschen finns i, bland andra, miljölagen, vattenlagen och vattenförordningen, avfallslagen samt i lagarna om växtskydd och bekämpningsmedel.

Miljöstödssystemet för trädgårdsproduktion på friland gäller nästan hela produktionsarealen.

Växthusnäringen saknar för närvarande sporrande system för miljöskydd.

Eftersom miljöinvesteringarna sällan medför kostnadsinbesparingar för företagen, sammanhänger satsningarna på miljöskydd med företagarnas egna värderingar. Inom växthusproduktionen har miljöeffekterna reducerats med hjälp av energisparande åtgärder, effektivare gödsling, automatisering av växthusklimatet, recirkulering av bevattningsvattnet och biologiskt växtskydd.

Inom frilandsodlingen baserar sig åtgärderna på miljöstödssystemet. Bland de centrala åtgärderna kan nämnas skärpt kvävegödsling, uppföljning av markens näringsämnesinnehåll samt användning av marktäckning.

Beaktandet av miljöaspekterna inom trädgårdsproduktionen bör främjas genom utbildning och informationsverksamhet som organiseras i samarbete mellan jordbruks- och miljöstyrelsen och odlarorganisationerna.

Stödnivån för miljöinvesteringar bör vara högre än för produktionsinvesteringar.

Miljöstödssystemet inom frilandsodlingen av trädgårdsprodukter bör fortsätta. Systemet bör utformas så, att den sporrande effek-

ten är tillräcklig och att åtgärderna lämpar sig för produktionsinriktningen.

Eventuella ändringar i miljölagstiftningen som påverkar trädgårdsproduktionen bör följa en sådan tidtabell att företagen hinner anpassa sig till dem.

Vid fördelning av ansvaret för styrning och utveckling av trädgårdsnäringen mellan Jord- och skogsbruksministeriet och Miljöministeriet bör linjerna i det strategibetänkande som utarbetas vid Miljöministeriet beaktas.

Branschexperter bör beredas möjlighet att delta i sådant miljölagstiftningsarbete som gäller trädgårdsnäringen.

Om miljötillståndskravet inom trädgårdsbranschen blir vanligare, bör ett tillståndsförfarande som baserar sig på snävare dokumentation utarbetas för de mindre företagen.

Användningen av produktionsinsatser reduceras så, att miljöbelastningen per producerad skördeenheter är så liten som möjligt.

5.5 Åtgärdssammandrag och realiseringsuppföljning

Tabellen på nedanstående sidor innehåller ett sammandrag av arbetsgruppens förslag och de tilltänkta verkställarna.

Arbetsgruppen sammanträder i januari år 2005 för att utvärdera realiseringen av åtgärdsförslagen. Samtidigt diskuteras eventuella fortsättningsåtgärder samt behovet av ytterligare sammanträden och tidtabeller.

Sammandrag av arbetsgruppens åtgärdsförslag

1. Stimulans av marknads- och konsumentinriktad verksamhet inom trädgårdsbranschen

Åtgärd	Verkställare
<i>För att förbättra balansen på marknaden och undvika överutbud skapas ett system som, vid behov, medger effektiviserad marknadsföring och distribution. Systemet skapas i samarbete mellan handeln och producenterna.</i>	<i>Producent- och företagargorganisationer, handeln</i>
<i>En utredning görs om producentsammanslutning för marknadsföring-systemens funktion i de EU-länder i vilka en betydande del av produktionen kanaliseras ut på marknaden via producentorganisationerna. Resultaten från undersökningen används för effektivisering av producentsammanslutningar för marknadsföring i Finland. Rådgivningsverksamhet som stimulerar till samarbete mellan producenterna utökas.</i>	<i>Jord- och skogsbruksministeriet, producent- och företagargorganisationer, rådgivning, producenter</i>
<i>Vid finansieringsbeslut som gäller utvecklingsprojekt prioriteras sådana projekt som leder till förbättrade metoder och högre produktkvalitet. Mer resurser behövs för uppföljning av produkternas inre och yttre kvalitet samt för förbättring av minut-handelns kunskaper om frukt och grönsaker.</i>	<i>Jord- och skogsbruksministeriet, producenter, handeln</i>
<i>Finansieringen av sådan informationsverksamhet som förstärker konsumenternas medvetenhet om trädgårdsbranschens produkter, kunskaper om hur de används och om deras hälsovärde bör fortsätta. Ungdomen utgör en specialmålgrupp.</i>	<i>Jord- och skogsbruksministeriet</i>
<i>Det nuvarande sortimentet av ätbara vegetabilier borde breddas för att upprätthålla efterfrågan.</i>	<i>Producenter, forskning, handeln, Inhemsk Trädgårdsprodukter, Jord- och skogsbruksministeriet</i>
<i>Tillgången på hållbart och högklassigt plantmaterial för grönbyggande och trädgårdar bör tryggas.</i>	<i>Producenter, forskning, producent- och företagargorganisationer, Jord- och skogsbruksministeriet</i>
<i>Ifråga om inhemska produkter måste distributionskedjan göras transparent. Spårbarheten måste säkras med hjälp av märkning samt produktions- och distributionshistorik.</i>	<i>Producenter, handeln, Inhemsk trädgårdsprodukter, rådgivning</i>
<i>Inkomststrukturen hos industrins kontraktsodlingar måste vara sådan att den inhemska odlingen av industriråvaror är lönsam. Ifråga om forskning och utveckling bör såväl färskproduktionen som odlingen av produkter för förädling beaktas.</i>	<i>Jord- och skogsbruksministeriet, industrin, forskning</i>
<i>Myndighetsövervakningen och annan kontroll av den ekologiska produktionen bör hållas på en för odlaren rimlig nivå, såväl mängd- som kostnadsmässigt. För att underlätta cirkulationen av trädgårdsväxter bör åkerbyten mellan eko-producenter vara möjliga.</i>	<i>Jord- och skogsbruksministeriet/KTTK</i>
<i>De förordningar som stadgar om trädgårdsväxternas ekologiska förökningsmaterial och ekologisk växthusproduktion bör även framöver vara sådana att den finländska produktionstekniken kan användas för odling.</i>	<i>Jord- och skogsbruksministeriet/KTTK</i>

2. Stimulerande stödpolitik och kostnadskontroll

Åtgärd	Verkställare
Utkomststödet fortsätter i sin nuvarande form och är i princip lika stort i hela landet. Stödsystemet bör utformas så, att förhållandet mellan försäljningsinkomster och stöd är rimligt.	Jord- och skogsbruksministeriet
För att försäkra sig om att stöden inriktas på producenter som utvecklar sin verksamhet, bör effekten av utkomststödet bedömas regelbundet. Stöd villkoren bör utformas så, att stöden alltid förutsätter omsorgsfull odling och att den kortvariga säsongproduktionen inom olika segment som leder till produktöversvämning på marknaden reduceras. Stödsystemet bör även bedömas med utgångspunkt från att stöden inte får leda till uppehåll och antalsökning av svaga odlingar som bedrivs med otillräckliga insatser.	Jord- och skogsbruksministeriet
För att assistera vid utvecklingen av trädgårdsnäringsens stödsystem tillsätts en expertgrupp, bestående av representanter för administrationen och branschens producent- och företagargorganisationer. Gruppen har till uppgift att utreda gränsdragningarna för stöden, med beaktande av problem som uppträder inom övervakningen och vid fattandet av stödbeslut. Därtill skall arbetsgruppen utarbeta utvecklingsförslag som går i linje med målsättningarna i denna promemoria.	Jord- och skogsbruksministeriet, producent- och företagargorganisationer
På basis av artikel 141 i anslutningsavtalet tillförhandlas tillräckliga befogenheter för tilldelande av stöd till växthusproduktionen i Södra Finland och till lagringen inom frilandsproduktionen så, att sektorernas stödpolitik fortgår i enhetlig form i hela landet.	Jord- och skogsbruksministeriet
Tillämpningen av den gårdsstödsmodell som omfattas av den förnyelse av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som godkändes i juni år 2003 bör ske så, att nuvarande trädgårdsproducenter inte råkar ut för snedvriden konkurrens.	Jord- och skogsbruksministeriet
Om förnyelsen av de nationella stöden, LFA-stödet eller miljöstödet medför större nedskärningar för trädgårdsbranschen än för andra sektorer, bör dessa bortfall kompenseras i samband med modellerna för andra jordbruksstöd.	Jord- och skogsbruksministeriet
Bidrags- och räntestödsprocenten hos de stöd som används för investeringar i byggnader, maskiner och utrustning bör utformas så, att den sporrande effekten är tillräcklig men inte lockar till onödiga investeringar.	Jord- och skogsbruksministeriet
Behandlingen av stödansökningar baseras mer än tidigare på expertutlåtanden och företagsanalyser.	Jord- och skogsbruksministeriet
Investeringsstödssystemet, som tillämpas på lika villkor i hela landet, bör vara utformat så, att eventuella justeringar av stödnivåerna och villkoren sker så sällan som möjligt.	Jord- och skogsbruksministeriet
Användningen av inhemska bränslen stimuleras genom att utveckla utrustning som lämpar sig för trädgårdsbranschen, genom att effektivisera rådgivningsarbetet i anslutning till användning och ibruktage av utrustningen samt genom att bevilja stöd till investeringar i anslutning till ibruktaget.	Forskning, rådgivning, Jord- och skogsbruksministeriet
Generationsskiftesstöden och startstöden för unga odlare bör utökas och anpassas till trädgårdsföretagen.	Jord- och skogsbruksministeriet
Om verksamhetsförutsättningarna inom någon trädgårdssektor märkbart försvagas, bör en motsvarighet till det avträdelsestöd som gällde växthusproduktionen under perioden 1995-1998 tas i bruk.	Jord- och skogsbruksministeriet

3. Tryggande av trädgårdsbranschens stödresurser

Åtgärd	Verkställare
Beskattningen av den energi som används för växthusproduktion bör utredas. Den finländska taxeringen bör jämföras med motsvarande taxering i konkurrentländerna. Vid fastställandet av energibeskattningen bör större uppmärksamhet än tidigare fästas vid den fria konkurrensen och beskattningsförfarandet i konkurrentländerna.	Jord- och skogsbruksministeriet, Finansministeriet, producenterna
Mervärdesskattesatsen för trädgårdsprodukter bör sänkas inom ramen för vad statsfinanserna och övriga skattelättnader medger.	Finansministeriet, Jord- och skogsbruksministeriet
Arbetskraftspolitiken bör utvecklas så, att det ökande behovet av kortvarig arbetskraft kan tillgodoses. Principerna för anställning av behovsrelaterad arbetskraft till trädgårdsföretagen bör förenhetligas i hela landet.	Arbetsministeriet, Jord- och skogsbruksministeriet
Lagstiftningen om bekämpningsmedel bör förenhetligas så, att godkännandeförfarandet och ibruktagandet av ämnen med liten åtgång kan basera sig på dokumentering från andra länder i norra Europa.	Jord- och skogsbruksministeriet/KTTK
EU:s zongodkännande av kommersiella produkter med liten åtgång bör påskynas, då odlingsbetingelserna är likartade (t.ex. växthusproduktion).	Jord- och skogsbruksministeriet/KTTK
Lagen måste medge möjlighet att, i problemsituationer, snabbt få tillstånd till begränsad användning av sådana bekämpningsmedel, vars aktiva substans finns upptagna på EU:s positivförteckning, trots att den kommersiella produkten inte är godkänd för användning i Finland	Jord- och skogsbruksministeriet/KTTK
Provningstillståndsförfarandet bör bevaras i bekämpningsmedelslagstiftningen för att möjliggöra tillräcklig praktisk utvärdering av nya produkter.	Jord- och skogsbruksministeriet/KTTK
De olika förvaltningsområdenas författningar avseende beskattning, byggnadsverksamhet och annat som berör trädgårdsnäringen evalueras. På basis av bedömningarna avges förbättringsförslag till de ansvariga instanserna.	Finansministeriet, Miljöministeriet, Jord- och skogsbruksministeriet, Handels- och industriministeriet
Trädgårdssektorns mångsidighet och dess ekonomiska betydelse bör beaktas i de finansieringsbelopp som styrs till forskningen via MTT:s och JSB:s budget- och projektmedel. Finansieringens rättvisa nivå bör bedömas och denna bedömning bör ligga till grund för beviljandet av forskningsmedel.	Jord- och skogsbruksministeriet, MTT
Arbetsgruppen understöder de åtgärdsförslag som trädgårdsnäringens växtförädlingsarbetsgrupp lägger fram i sitt betänkande. Gruppen anser att tryggheten av den inhemska trädgårdsväxtförädlingen och produktionen av sunda plantor är av särskilt stor vikt.	Jord- och skogsbruksministeriet
De resurser som styrs till rådgivningen inom trädgårdsproduktionen bör ligga på en sådan nivå, att odlarna kan använda rådgivningstjänsterna med rimliga egna insatser.	Jord- och skogsbruksministeriet
Trädgårdsproduktionens experter bör huvudsakligen tillhöra sådana organisationer, vars övriga personal kan stöda och assistera experternas arbete och utveckling. Expertantalet bör medge specialisering på olika produktionssegment på samma sätt som inom odlarledet. De organisationer som hyser experterna bör satsa på personalens yrkesutveckling genom utbildning och internationella kontakter.	Rådgivning, producent- och företagargenerationer, Jord- och skogsbruksministeriet
Utvecklingen av rådgivningen och experttjänsterna inom trädgårdsbranschen under de senaste åren samt den framtida organiseringen bör bedömas i förhållande till Jord- och skogsbruksministeriets och näringens mål, de olika sektorernas och områdenas behov samt resurserna. De tillgängliga resurserna bör allokeras så effektivt och resultatriktat som möjligt.	Rådgivnings- och trädgårdsorganisationer, Jord- och skogsbruksministeriet
Trädgårdsutbildningen bör utvecklas så, att studieplatserna inom grundutbildningen motsvarar behovet av arbetskraft. En del av läroanstalterna borde erbjuda högt specialiserad undervisning inom olika trädgårdssegment, till exempel inom ramen för yrkesexamenssystemet. Läroavtalssystemet borde utvecklas enligt trädgårdsbranschens behov.	Undervisningsministeriet Jord- och skogsbruksministeriet

Åtgärd	Verkställare
Vid Undervisningsministeriets utbildningskommitté för jordbruk och miljö bör tillsättas ett rådgivande, trädgårdsinriktat expert- och myndighetsorgan, som följer med utvecklingen inom den riksomfattande trädgårdsutbildningen samt avger rekommendationer om utbildningens omfattning, innehåll och resursbehov.	Undervisningsministeriet Jord- och skogsbruksministeriet, Trädgårdsförbundet
Möjligheterna att inrätta ett företagartutbildningsprogram på yrkeshögskolenivå utreds. Utbildningsprogrammet skulle stöda förnyelsen inom företagen och familjeföretagens generationsskiften.	Undervisningsministeriet, producent- och företagargenerationer, läroanstalter
Myndigheternas projektregister bör utvecklas så, att projekten inom olika sektorer kan följas upp ifråga om mängd och innehåll. Ett register över projekten inom trädgårdsbranschen inrättas. Registret gynnar informationsutbytet mellan projekten och de berörda aktörerna. Projekthandledningen och informationsförmedlingen intensifieras.	Jord- och skogsbruksministeriet, Inrikesministeriet, Arbetsministeriet, Handels- och industriministeriet Trädgårdsförbundet
Satsningen på riksomfattande och regionala projekt inom trädgårdsbranschen bör ökas. De centrala utvecklingsområden som förs fram i denna trädgårdsstrategi och i näringens egna utvecklingsprogram bör beaktas i tillräcklig omfattning vid förberedandet av regionala och strukturella program. Vid behov bör en egen åtgärdsportfölj uppgöras inför kommande finansieringsperiod.	Jord- och skogsbruksministeriet, Inrikesministeriet, Arbetsministeriet, Handels- och industriministeriet

4. Harmonisering av miljö- och trädgårdspolitiken

Åtgärd	Verkställare
Beaktandet av miljöaspekterna inom trädgårdsproduktionen bör främjas genom utbildning och informationsverksamhet som organiseras i samarbete mellan jordbruks- och miljöstyrelsen och odlarorganisationerna.	Jord- och skogsbruksministeriet, Miljöministeriet, producent- och företagargenerationer
Stödnivån för miljöinvesteringar bör vara högre än för produktionsinvesteringar.	Jord- och skogsbruksministeriet
Miljöstödssystemet inom frilandsodlingen av trädgårdsprodukter bör fortsätta. Systemet bör utformas så, att den sporrande effekten är tillräcklig och att åtgärderna lämpar sig för produktionsinriktningen.	Jord- och skogsbruksministeriet
Eventuella ändringar i miljölagstiftningen som påverkar trädgårdsproduktionen bör följa en sådan tidtabell att företagen hinner anpassa sig till dem.	Miljöministeriet, Jord- och skogsbruksministeriet
Vid fördelning av ansvaret för styrning och utveckling av trädgårdsnäringen mellan Jord- och skogsbruksministeriet och Miljöministeriet bör linjerna i det strategibetänkande som utarbetas vid Miljöministeriet beaktas.	Miljöministeriet, Jord- och skogsbruksministeriet
Branschexperter bör beredas möjlighet att delta i sådant miljölagstiftningsarbete som gäller trädgårdsnäringen.	Miljöministeriet, producent- och företagargenerationer
Om miljötillståndskravet inom trädgårdsbranschen blir vanligare, bör ett tillståndsförfarande som baserar sig på snävare dokumentation utarbetas för de mindre företagen.	Miljöministeriet
Användningen av produktionsinsatser reduceras så, att miljöbelastningen per producerad skördeenheter är så liten som möjligt.	Producenter

Bilaga 1

Mervärdesskattesatserna för trädgårdsprodukter i olika EU-länder
Produktion av växter och snittblommor

	Prydnadsväxter	Livsmedel
Belgien	6	6
Danmark	25	25
Tyskland	7	7
Grekland	8	4 eller 8
Spanien	7	7
Frankrike	5,5	5,5
Irland	13,5	0
Italien	10	10
Luxemburg	6	3
Nederländerna	6 eller 19	6
Portugal	12	5
Finland	22	22
Sverige	25	25
Storbritannien	17,5	0

Källa:

Kommissionens sammanställning av mervärdesskattesatserna i olika länder: kommissionens webbsidor

http://europa.eu.int/eur-lex/fi/com/pdf/2003/com2003_0397fi01.pdf

Bilaga 2**GATT- JORDBRUKSAVTAL
Stödlådor**

Jordbruksavtalet ålägger medlemsländerna att reducera sådana inhemska stöd till jordbruksproducenterna som snedvrider den internationella konkurrensen. Reduktionen bör vara 20 % i förhållande till perioden 1986-1988. Alla stöd omfattas dock inte av reduktionsåläggandet.

Gröna lådan – inhemska jordbruksstöd som inte alls, eller endast i ringa mån snedvrider handeln eller inverkar på produktionen. Enligt jordbruksavtalet behöver dessa stöd inte reduceras. Bland dessa stöd kan nämnas statens deltagande i forskning och sjukdomsbekämpning samt i ärenden som gäller infrastruktur och livsmedelstrygghet.

Till denna kategori hör även de direkta stöden till producenterna, nämligen de stöd som inte ansluter till produktionen - utkomststöd (income support), strukturstöd, direkta miljöstöd och direkta regionala bidrag. Även sådana utbetalningar som stöder jordbruks- och landsbygdsutvecklingen i utvecklingsländerna (utgör endast en liten del av produktionskostnaderna för en enskild produkt) finns i den gröna lådan.

Blå lådan – direkta, produktrelaterade stöd. Direkta utkomststöd som lyder under produktionsbegränsningsprogrammen, men som inte berörs av reduktionsåläggandet avseende inhemska stöd, då stöden baserar sig på fast areal, fast avkastning, fast husdjursbesättning eller på högst 85 procent av basproduktionen. EU:s CAP-stöd finns i denna låda.

Gula lådan - stöd/åtgärder som snedvrider handeln och som inverkar på produktionen. Stöden i den gula lådan omfattas av reduktionsåläggandet. Till denna kategori hör sådana stöd/åtgärder som stöder produktpriserna och som är direkt bundna till produktionsmängden.

Av Jord- och skogsbruksministeriet år 2003 publicerade arbetsgruppspromemorior
(ISSN: 0781-6723)

- 2003:1 Kasvilajikeasioita käsittelevä työryhmä, ISBN 952-453-094-5
- 2003:2 Elintarvikkeiden innovaatiotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-095-3
- 2003:3 Maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan muistio
Maatalous- ja elintarviketutkimus vuosina 2002-2006, ISBN 952-453-096-1
- 2003:4 Maatalouden rahoitustyöryhmän 2002 muistio, ISBN 952-453-102-X
- 2003:5 Elintarviketalouden laatutietojärjestelmän (ELATI) hankeselvitys,
ISBN 952-453-103-8
- 2003:6 Suurtulvatyöryhmän loppuraportti, ISBN 952-453-104-6
- 2003:6b Slutrapport från storöversvämningarbetsgruppen, ISBN 952-453-137-2
- 2003:7 Maatalouden ympäristötuen seurantaryhmän väliraportti, ISBN 952-453-111-9
- 2003:8 Öljykasvistrategia, ISBN 952-453-119-4
- 2003:9 Mikrobilääkkeiden käyttösuositukset eläinten tärkeimpiin tulehdus- ja tartuntatauteihin, ISBN 952-453-120-8
- 2003:10 Ehdotus ympäristöterveydenhuollon laboratorioihin kohdistuvista viranomaisvaatimuksista, ISBN 952-453-121-6
- 2003:11 Metsätuhotyöryhmän muistio, ISBN 952-453-122-4
- 2003:12 Kalataloudellisten istutus- ja maksuvelvoitteiden toimeenpanoa ohjeistavan työryhmän raportti, ISBN 952-453-123-2)
- 2003:13 Ehdotus periaatepäätökseksi elintarvikevalvonnan kehittämisestä,
ISBN 952-453-124-0
- 2003:14 Kananmunien tuotantostrategia, ISBN 952-453-125-9
- 2003:15 Selvitys Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden etujen yhteensovittamisesta,
ISBN 952-453-127-5
- 2003:16 Elintarvikkeiden laatutietojärjestelmän ELATI Hankehallinnon ohje
Helsinki 2003, ISBN 952-453-130-5
- 2003:17 Sokeristrategian väliraportti, ISBN 952-453-131-3
- 2003:18 MMM:n geenitekniikkastrategia ja toimenpideohjelma vuosille 2003-2007,
ISBN 952-453-132-1

- 2003:19 Kalaterveys 2008 – kalatautien torjuntastrategiat, ISBN 952-453-134-8.
- 2003:19b Fiskhälsa 2008 – strategier för bekämpning av fisksjukdomar, ISBN 952-453-142-9
- 2003:20 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan maksupolitiikkatyöryhmän muistio, ISBN 952-453-148-8
- 2003:21 Tarttuvien eläintautien vastustaminen Suomessa, ISBN 952-453-149-6
- 2003:22 Kauppanormityöryhmän muistio, ISBN 952-453-150-X
- 2003:23 Puutarhatuotannon strategiatyöryhmän loppuraportti, ISBN 952-453-151-8

ISBN 952-453-163-1
ISSN 0781-6723